

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อระดับการ ใช้เทคโนโลยี ในการเลี้ยงไก่ พื้นเมือง ของเกษตรกร จังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยได้ค้นคว้าและรวบรวม ข้อมูลจากเอกสาร วารสาร หนังสือ และงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเลี้ยงไก่พื้นเมือง เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษา ซึ่งแยกออกเป็น ประเด็นดังนี้

1. แนวคิดและความหมายของเทคโนโลยี
2. ความรู้และเทคโนโลยีเกี่ยวกับการเลี้ยงไก่พื้นเมือง
3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดและความหมายของเทคโนโลยี

ศิริ (2536) ได้กล่าวว่า เทคโนโลยีคือการประยุกต์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ไปใช้ในการผลิต หรือดำเนินการกิจกรรมต่างๆ ด้วยวิธีการใหม่ๆ เพื่อให้กิจกรรมนั้นมีประสิทธิภาพและเกิด ประโยชน์ ต่อมวลมนุษยชาติมากที่สุด ซึ่งเทคโนโลยีที่เหมาะสม จะต้องมีความเหมาะสม กับท้องถิ่น ผลผลิตอันเกิดจากเทคโนโลยีนี้ใช้ประโยชน์จากวัสดุ ทรัพยากรและแรงงานในท้องถิ่น ไม่ จำเป็นต้องนำเอาวัสดุหรือแรงงานจากต่างประเทศเข้ามา หรือกล่าวอีกในหนึ่งได้ว่า สามารถดำรง อยู่ได้ด้วยตนเอง (Self - reliant) มีต้องอาศัยสิ่งภายนอกหรืออาศัยสิ่งเหล่านั้นจากภายนอกน้อย ที่สุด

ระดับของเทคโนโลยีแบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ

1. เทคโนโลยีระดับพื้นบ้านหรือระดับต่ำ (Traditional or Low Technology) เป็น เทคโนโลยีดั้งเดิมที่ชาวชนบทใช้เพื่อยังชีพ และถือว่าเป็นเทคโนโลยีระดับต่ำ ผลิตจากวัสดุอุปกรณ์ และทรัพยากร ตลอดจนแรงงานในท้องถิ่น เช่น คันไถ ครกกระเดื่อง ลอบดักปลา สมุนไพร เป็นต้น นักพัฒนาทั้งหลายมีส่วนที่จะนำเทคโนโลยีระดับพื้นบ้าน ไปนำชาวชนบทหรือเกษตรกรอย่าง มากมายในปัจจุบัน เช่น โครงการทำปุ๋ยหมักจากผลผลิตเหลือใช้ การเลี้ยงไก่ผสมระหว่างไก่ พื้นบ้านกับไก่พันธุ์ การผสมเทียมปลา การเลี้ยงปลาในนาข้าว การปลูกผักสวนครัวเพื่อน โภชนาการ การผสมเทียมโค เป็นต้น

2. เทคโนโลยี ระดับกลาง (Intermediate Technology) เป็นเทคโนโลยีที่ได้รับการ พัฒนามาจากเทคโนโลยีพื้นบ้านหรือระดับต่ำ โดยทำให้ถูกต้องตามหลักตามหลักวิชาการ ประหยัด

และมีอายุการใช้งานและใช้ประโยชน์อย่างมากยิ่งขึ้น นักพัฒนาทั้งหลายมีบทบาทสำคัญในการเสริมความรู้และประสบการณ์ให้กับชาวชนบทอย่างมาก เช่น โครงการพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการบริโภคและการเกษตร การก่อสร้างอ่างเก็บน้ำขนาดเล็ก ขนาดกลางและฝายน้ำล้นและบ่อน้ำฝน เป็นต้น โครงการส่งเสริมการเลี้ยงโคนมที่มีการนำเอาเทคโนโลยีต่างๆ มาใช้เช่น การปลูกทุ่งหญ้าเลี้ยงโค การสร้างรั้วไฟฟ้าแรงต่ำ เป็นต้น

3. เทคโนโลยีระดับสูง (High Technology) เป็นเทคโนโลยีที่พัฒนาขึ้นโดยอาศัยพื้นฐานความรู้และประสบการณ์ระดับสูง จำเป็นต้องอาศัยการศึกษาเล่าเรียนในสถาบันการศึกษาชั้นสูง มีการศึกษาวิจัยทดลองอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ เพื่อพัฒนาเทคโนโลยีให้เกิดประโยชน์สูงสุด ต้องใช้วัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องจักรต่างๆ มีการสอนทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ เพราะจะต้องใช้ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ที่สลับซับซ้อน มีการถ่ายทอดความรู้ใหม่และเทคโนโลยีสาขาต่างๆ แก่นักพัฒนาเพื่อนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาต่อไป

นักวิชาการได้กล่าวถึงความเป็นมาของคำว่า เทคโนโลยีที่เหมาะสมเพิ่มเติมว่า โดยทั่วไปเทคโนโลยีที่เหมาะสมจะเกี่ยวข้องกับภาษาอังกฤษที่ใช้กันคือคำว่า Appropriate Technology แปลได้ว่า “วิทยาการที่เหมาะสม” หรือบางแห่งใช้คำว่า แปลว่า “วิทยาการระดับกลาง” หรือบางแห่งใช้คำว่า Rural Technology แปลว่า “วิทยาการชนบท” แต่นักวิชาการบางท่านใช้คำว่า “วิทยาการพื้นบ้าน” หรือเทคโนโลยีชนบท เป็นต้น ถึงแม้ว่าหลายฝ่ายจะเรียกชื่อต่างกันก็ตามแต่ก็อาจหาคำจำกัดความได้ว่า วิทยาการใดๆ ก็ตามที่มนุษย์สามารถนำมาใช้ได้อย่างเหมาะสมกับสภาพท้องถิ่นนั้นๆ โดยมีคุณสมบัติที่สะดวก ใช้ง่าย ประหยัด ง่ายต่อการบำรุงรักษาแลจัดการ ทั้งนี้อาจจรรวมถึงสิ่งที่เป็นวัตถุ เช่น เครื่องมือ เครื่องใช้ต่างๆ และเทคนิคหรือวิธีการแก้ปัญหาต่างๆ ด้วยจัดเป็นเทคโนโลยีที่เหมาะสมทั้งสิ้น

แนวความคิดของนักวิชาการที่มีต่อเทคโนโลยีใกล้เคียงกันมากจึงขอสรุปความหมายของเทคโนโลยีไว้ดังนี้ “เทคโนโลยีคือการประยุกต์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ไปใช้ในการผลิต หรือดำเนินกิจกรรมต่างๆ ด้วยวิธีการใหม่ๆ เพื่อให้กิจกรรมนั้นมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์ต่อมวลมนุษยชาติมากที่สุด” อย่างไรก็ตาม เทคโนโลยีใดๆ ที่ปรากฏอยู่ล้วนแต่เป็นการประยุกต์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ไปใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อมนุษย์ทั้งสิ้น การประยุกต์จึงเป็นการนำความรู้จากทางวิทยาศาสตร์เพียงบางส่วนเท่าที่มองเห็นว่าจะจะเป็นประโยชน์มาใช้

ราชบัณฑิตยสถาน (2546) เทคโนโลยี คือวิทยาการที่นำเอาความรู้ทางวิทยาศาสตร์มาใช้ให้เกิดประโยชน์ในทางปฏิบัติและอุตสาหกรรม

ดังนั้นความหมายของเทคโนโลยี คือ การนำความรู้ทางวิทยาศาสตร์ แนวคิด เทคนิค วิธีการ มาใช้ในสาขาต่างๆ เพื่อแก้ปัญหา เกิดการพัฒนาและเกิดประโยชน์โดยคำนึงถึงความเหมาะสมในการนำไปใช้

2. ความรู้และเทคโนโลยีเกี่ยวกับการเลี้ยงไก่พื้นเมือง

2.1 ความสำคัญของไก่พื้นเมือง

ไก่พื้นเมืองตามประวัติศาสตร์ มีรายงานไว้ว่าเป็นไก่ที่มีต้นกำเนิดมาจากไก่ป่าในประเทศเอเชีย โดยเฉพาะป่าในแถบประเทศ เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เช่น ไทย มาเลเซีย และอินโดนีส์ ซึ่งมนุษย์ได้นำมาเป็นสัตว์เลี้ยงเมื่อประมาณ 3,000 ปีก่อน หลังจากมนุษย์ได้นำไก่ป่ามาเลี้ยงไว้ในหมู่บ้าน ไก่และมนุษย์จะอยู่ในรูปพึ่งพาอาศัยกัน ไก่อาศัยอาหาร การเลี้ยงดูและการป้องกันอันตรายจากมนุษย์ ในขณะที่เดียวกันมนุษย์ก็อาศัยไก่และไข่เป็นอาหารเป็นการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน เรียกว่าเป็นขบวนการวิวัฒนาการของสัตว์และมนุษย์ให้อยู่ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง ภายใต้สภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปตามธรรมชาติอย่างต่อเนื่อง การวิวัฒนาการของไก่เป็นไปตามวิถีชีวิตของมนุษย์เจ้าของซึ่งก็ขึ้นอยู่กับธรรมชาติ บางปีเกิดภัยธรรมชาติรุนแรงสัตว์เลี้ยงจะตายมากหรือบางปีโรคไก่อระบาดรุนแรง ไก่จะตายมาก แต่ไม่ตายหมดจะมีเหลือให้ขยายพันธุ์จำนวนหนึ่งซึ่งโดยปกติแล้วจะเหลือต่ำกว่า 10% ซึ่งจำนวนนี้จะขยายพันธุ์เพิ่มจำนวนขึ้นมาใหม่ ตัวที่แข็งแรงทนทานเท่านั้นจึงจะอยู่ จึงเป็นการคัดเลือกโดยธรรมชาติจนเป็นไก่พื้นเมืองสืบทอดมาให้ได้ใช้ประโยชน์ถึงทุกวันนี้ ดังนั้นไก่พื้นเมืองจึงเป็นมรดกวัฒนธรรมและเทคโนโลยีที่หลากหลาย เป็นทรัพย์สินภูมิปัญญาของชาวบ้านโดยแท้เป็นเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับชาวไร่ ชาวนาที่อาศัยอยู่ในชนบท ไก่เป็นทั้งผู้ให้ความเพลิดเพลิน เช่น ไก่ชน ไก่แจ้ ที่มีรูปร่างสวยงาม นำเลี้ยงไว้เป็นเพื่อนขันให้ฟังปลุกให้ตื่นนอน หรือบอกเวลาตอนกลางคืน เนื่องจากไก่ตัวผู้จะขันตรงเวลาเสมอๆ อาศัยเป็นเครื่องบอกชั่วโมงยามกลางคืนได้ดี ชาวบ้านจดจำและเข้าใจการอยู่ร่วมกันระหว่างคนและไก่พื้นเมืองควบคู่กันมาตลอด ส่วนใหญ่แล้วคนจะอาศัยไก่มากกว่าที่ไก่จะอาศัยคน คือ ไก่สามารถคุ้ยเขี่ยหากินได้ตามธรรมชาติ ส่วนคนเมื่อไม่มีอาหารและไม่มีเงินใช้ ก็ต้องอาศัยไก่เป็นผู้ให้

ดังนั้น ไก่พื้นเมืองจึงเป็นไก่ที่วิวัฒนาการเปลี่ยนแปลงปรับปรุงพันธุ์มาโดยอาศัยของธรรมชาติเป็นหลัก จึงทำให้ไก่พื้นเมืองมีหลากหลายสายพันธุ์ แต่ละพันธุ์ มีจุดเด่นเป็นคุณสมบัติเฉพาะตัว เช่น ความต้านทานต่อโรค สามารถเติบโตและขยายพันธุ์ได้ภายใต้ สภาพแวดล้อมการเลี้ยงดูของเกษตรกรในชนบทโดยเฉพาะรายย่อย จึงเหมาะที่จะทำการอนุรักษ์และพัฒนาใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน (ปศุสัตว์, 2552)

2.2 ประวัติการเลี้ยงไก่ในประเทศไทย

แต่เดิมมีการเลี้ยงไก่ตามบ้านเล็กๆน้อยๆไว้กินเนื้อและไข่ หากมีเหลือก็ขายกันระหว่างเพื่อนบ้านใกล้เคียงหรือหมู่บ้านใกล้เคียง โดยมากเลี้ยงแบบปล่อยตามธรรมชาติ ไข่ได้ถูกบ้าน ต้นไม้ ทรายคาโรงนา เป็นที่อยู่อาศัยของไก่ ส่วนพันธุ์ไก่ที่เลี้ยงนั้นเป็นไก่พื้นเมือง เช่น ไก่ตะเภา ไก่คู ไก่แจ้ เป็นต้น

ต่อมาในปี พ .ศ. 2467 หม่อมเจ้าสิทธิพร กฤดากร ซึ่งเป็นผู้สร้างฟาร์มบางเบิดขึ้นที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และเป็นพระองค์แรกที่ได้ส่งไก่พันธุ์เล็กฮอร์นเข้ามาเลี้ยงแบบการค้าในประเทศไทย ต่อมาหลวงวาทกสิกิจได้จบการศึกษาจากประเทศฟิลิปปินส์มาเป็นอาจารย์ โรงเรียนฝึกหัดครูประถมกสิกรรม ตำบลพระประโทน จังหวัดนครปฐม และในปี พ .ศ. 2467 โรงเรียนนี้ได้ย้ายไปอยู่ที่ อำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์และที่นี้เองหลวงสุวรรณวาทกสิกิจได้เริ่มงานการเลี้ยงไก่ ด้วยการสนับสนุนของหม่อมเจ้าสิทธิพร กฤดากรและได้รับความนิยชมจากประชาชนและคหบดีมากขึ้น แต่ในสมัยนั้นยังไม่มีวัคซีนป้องกันและยารักษาโรคของไก่ ทำให้การเลี้ยงไก่ยังไม่สามารถเลี้ยงเป็นอาชีพเป็นล่ำเป็นสันได้

พ .ศ. 2484 ได้มีการทดลองการเลี้ยงไก่พันธุ์ต่างๆ ที่แผนกสัตว์เล็ก บางเขน (มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ปัจจุบัน) ซึ่งดำเนินการโดยหลวงสุวรรณวาทกสิกิจกับเจ้าหน้าที่สัตวแพทย์ข้าราชการกรมปศุสัตว์และของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เมื่อเริ่มมีไก่เต็มโรงเรียน และมีการแข่งขันไก่ไข่ตกเป็นทางการขึ้นเป็นครั้งแรก ได้เกิดสงครามมหาเอเชียบูรพาขึ้นทำให้งานชะงักลง สงครามสงบลงในปี พ.ศ. 2489 หลวงสุวรรณวาทกสิกิจได้รับการแต่งตั้งให้เป็นอธิการบดีมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จึงได้เริ่มงานการเลี้ยงไก่อีกครั้ง โดยเริ่มจากไก่เพียงไม่กี่ตัว และได้ส่งไก่พันธุ์ออสเตรเลียไปจากออสเตรเลีย เข้ามาทดลองเลี้ยงเพื่อให้เป็นอาชีพของคนไทย โดยได้รับการสนับสนุนจากจอมพล ป . พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรีในสมัยนั้น รวมทั้งจอมพล ผิน ชุณหะวัณ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและปราชานกรรมการส่งเสริมปศุสัตว์แห่งชาติ ทำให้การเลี้ยงไก่ตื่นตัวขึ้นมา

ในปี พ .ศ. 2494 - 2495 มีการทดลองเลี้ยงไก่ลูกผสมเพื่อให้ได้ไข่ดีและทนทานต่อสภาพดินฟ้าอากาศของเมืองไทย เช่น พันธุ์ออสเตรเลีย โรดบาร์ เป็นต้น จนถึง พ.ศ. 2500 จึงได้เริ่มมีการเลี้ยงไก่เนื้อขึ้น แต่ไม่ค่อยได้รับความนิยมมากนัก จนถึงปี พ.ศ.2506 การเลี้ยงไก่เนื้อได้รับความนิยมอย่างมากจนถึงปัจจุบันไม่ว่าจะเป็นการเลี้ยงไก่เนื้อ ไก่ไข่หรือไก่พื้นเมืองมีความก้าวหน้ามากขึ้น ได้มีการนำวิทยาการใหม่ๆ เข้ามาปรับปรุงทุกด้าน เช่น การปรับปรุงพันธุ์ อาหาร อุปกรณ์การเลี้ยง การป้องกันโรค รูปแบบการเลี้ยง และวิธีการเลี้ยงดูที่ถูกต้อง จึงทำให้อาชีพการเลี้ยงไก่ได้พัฒนาไปอย่าง

รวดเร็ว ซึ่งเห็นได้จากปัจจุบันประเทศไทยเป็นประเทศที่ส่งออกไก่เนื้อที่สำคัญประเทศหนึ่ง สามารถนำรายได้เข้าประเทศปีละกว่าพันล้านบาท (สุพจน์, 2547)

2.3 พันธุ์ไก่พื้นเมือง

ไก่บ้าน หรือไก่พื้นเมือง มีชื่อทางวิทยาศาสตร์ว่า *Gallus domesticus* ซึ่งมีวิวัฒนาการจากไก่ป่า ต้นกำเนิดของไก่ส่วนใหญ่อยู่ในทวีปเอเชีย แต่ปัจจุบันได้แพร่หลายไปทั่วโลก จากการเลี้ยงดูผสมพันธุ์และคัดเลือกพันธุ์ไก่ ที่ได้ทำติดต่อกันมาตั้งแต่โบราณจนถึงทุกวันนี้ ปรากฏว่ามีไก่ที่มีรูปร่าง สี ขนาดและลักษณะอื่นๆ ตลอดจนคุณภาพและความสามารถในการเติบโต การให้เนื้อ การให้ไข่แตกต่างกันมากมาย แต่ไก่ที่นิยมเลี้ยงกันเพื่อผลิตเนื้อและไข่มีเพียงไม่กี่ชนิดเท่านั้น หลายชนิดเป็นไก่ประเภทสวยงามสำหรับเลี้ยงไว้ดูเล่น เช่น ไก่แจ้ชนิดต่างๆ

ไก่พื้นเมืองอันเป็นสมบัติเก่าแก่ของไทย มีอยู่หลากหลายตามท้องถิ่น ทุกภาคของประเทศ แต่ที่เป็นพันธุ์ดั้งเดิม มีอยู่ 3 สายพันธุ์ คือ ไก่แจ้ ไก่ตะเภา และไก่อู ส่วนไก่อื่นๆ นอกจากนี้อาจอยู่เมืองไทยมานาน จนบางคนเข้าใจว่าเป็นไก่ไทยไปแล้ว (ดำรง , 2545) นอกจากนี้ไก่พื้นเมืองยังมีคุณลักษณะที่ดีเด่นมากมายเช่น เนื้อมีคุณภาพดี รสชาติอร่อย ไก่ตัวเมียมีความสามารถในการฟักไข่สามารถปรับตัวได้ดีในสภาพขาดแคลนอาหารในหมู่บ้าน และสามารถต่อสู้ป้องกันตัวได้เป็นอย่างดี ฯลฯ คุณลักษณะทางพันธุกรรมที่สามารถถ่ายทอดไปสู่ลูกหลานได้ ไก่พันธุ์พื้นเมืองส่วนใหญ่ที่เกษตรกรเลี้ยงกันจะเป็นไก่อู ซึ่งเป็นไก่พันธุ์หนัก ลำตัวใหญ่ เนื้อมาก น้ำหนักตัวมาก มีความแข็งแรง ลักษณะตัวมีขนสีแดงสลับกับเขียว ดำ ขาว หรือสีเทา ส่วนไก่ตะเภามีเลี้ยงกันอยู่บ้าง แต่สายพันธุ์ส่วนใหญ่จะผสมกันไปหมด ไก่พื้นเมืองจึงมีความหลากหลายทางพันธุกรรมสูง เพราะมีอยู่มากมายหลายพันธุ์ (เพทาย, 2549)

ไก่พื้นเมือง มี 2 สายพันธุ์ คือ สายพันธุ์ที่ไม่ใช่ไก่ชน และสายพันธุ์ไก่ชน สายพันธุ์ที่ไม่ใช่ไก่ชน เป็นไก่พื้นเมืองที่มีมานาน ได้แก่ ไก่อู ไก่ตะเภา ไก่แจ้ ไก่ดำและไก่กลายพันธุ์ การผสมพันธุ์และการคัดเลือกพันธุ์จะไม่เข้มงวดเหมือนไก่ชน สำหรับไก่สายพันธุ์ที่ไม่ใช่ไก่ชนมีลักษณะรูปร่างดังนี้

1. ไก่อู เป็นไก่พันธุ์หนัก ลำตัวใหญ่ ตัวเมียมีขนสีดำปกคลุมทั้งตัว ตัวผู้มีลักษณะเป็นไก่ชน มีนิสัยชอบจิกตีหรือชน มีสีขนแตกต่างกันไป เช่น มีสีแดงสลับกับเขียว สีดำ สีเทา สีเหลืองออกขาว หางสีดำหรือสีลายอื่นๆ ตำราการเลี้ยงไก่ชนทั่วไปบอกว่าไก่อูเป็นต้นตระกูลของไก่ชน

2. ไก่ตะเภา เป็นไก่ขนาดใหญ่ สีสวย มีสีน้ำตาลออกเหลือง มีขนอ่อนนุ่มละเอียด มีขนที่หน้าแข้ง เนื้อนุ่มมีรสชาติอร่อย สันนิษฐานว่าเป็นไก่ที่มีถิ่นกำเนิดมาจากประเทศจีน นำเข้ามาในประเทศไทยในช่วงที่มีการติดต่อค้าขายระหว่างประเทศไทยกับประเทศจีน โดยการนำไก่บรรทุก

มากับเรือ ลำเถา จึงเรียกไก่อพันธุ์นี้ว่าไก่อเถา ปัจจุบันไก่อเถาสายพันธุ์แท้เกือบไม่มีแล้วเนื่องจากได้ปล่อยให้มีการผสมพันธุ์กับพันธุ์อื่นๆ จนกลายเป็นพันธุ์ปะปนไปหมด

3. ไก่อแจ้ นิยมเลี้ยงไก่อแจ้ไว้เป็นไก่อสวยงาม เพื่อความเพลิดเพลินมีขนาดตัวเล็ก เตี้ย มีน้ำหนักประมาณ 500 - 600 กรัม มีหลายสีต่างๆ กันเกษตรกรไม่นิยมเลี้ยงไก่อแจ้ไว้ในบ้าน เพราะพ่อพันธุ์ไก่อแจ้จะผสมกับพันธุ์แม่ไก่อื่นๆ ทำให้ไก่อในฝูงมีขนาดเล็กลง

4. ไก่อดำ มีลักษณะรูปร่างคล้ายไก่อพื้นเมืองที่เลี้ยงกันโดยทั่วไป แต่ไก่อดำจะมีสีดำตลอดทั้งตัวเช่น ปาก ลิ้น หน้า หงอน ผิวหนัง ขน แข็ง ขา เนื้อ กระดูก ฯลฯ ปัจจุบันเนื้อไก่อดำเป็นที่นิยมบริโภคและมีราคาแพงเพราะมีความเชื่อว่าเมื่อรับประทานเนื้อไก่อดำแล้วจะทำให้ร่างกายแข็งแรงและมีอายุยืน

5. ไก่อกลายพันธุ์ เป็นไก่อที่เกิดจากการผสมระหว่างไก่อพื้นเมืองหลายชนิดด้วยกัน ในบางตัวจะมีลักษณะแปลกไปจากไก่อพื้นเมือง เช่น ไม่มีขนที่ลำคอ (ไก่อคออ่อน) ไก่อขนกลบ เป็นต้น สายพันธุ์ไก่อขน เป็นสายพันธุ์ไก่อพื้นเมืองที่ได้ผ่านการคัดเลือกและผสมพันธุ์อย่างเข้มงวดมาหลายชั่วอายุ ส่วนสีขนมีมากมายหลายสี ไก่อพื้นเมืองที่มาจากสายพันธุ์ไก่อขน ได้แก่ เหลืองหางขาว ประดู่หางดำ เขียวหางดำ ประดู่เลา แสมดำ สีดอกหมากหางขาว เป็นต้น สำหรับไก่อสายพันธุ์ไก่อขนมีลักษณะรูปร่างดังนี้

1. สายพันธุ์เหลืองหางขาว เป็นสายพันธุ์ไก่อขนลักษณะปากสีขาวอมเหลือง หรือสีงาช้าง ปากสั้น อวบน้ำใหญ่คล้ายปากนกแก้ว และมีร่องน้ำชัดเจน กลางปากนูนเป็นสันข้างๆ เป็นร่องน้ำ ตาเป็นเหยี่ยว หัวตาแหลม ตาดำดำ ตาดำเล็กและรี รอบๆ ตาดำสีขาวอมเหลือง หงอนหิน ด้านบนของหงอนบางเรียบปลายหงอนยาวเลขตา โคนหงอนโค้งติดกับศีรษะ ตุ่มหูสีแดงเดียวกับหงอนเล็ก ไม่หย่อนยานรักรับกับใบหน้า เหนียงเล็กเรียวคดคาง รูปใบหน้าแหลมยาว มีเนื้อแน่น ผิวหน้าเรียบมัน กะโหลกศีรษะหนายาว ลักษณะลำตัวอ้วนกลม มีเนื้อเต็ม กระดูกอกยาวตรง หลังเป็นแผ่นกว้าง มีกล้ามเนื้อมาก หลังเรียบตรงไม่โค้งนูน ไหล่กว้างยกตั้งตรง คอใหญ่ กระดูกคอดี ปีนเขาใหญ่ กลมมีเนื้อเต็ม เนื้อแน่น แข็งแรง ผิวหนังขาวอมเหลือง ขาวอมแดง สีขนลำตัวดำจะมีแซมขาวบ้างที่หัว หัวปีก ข้อมา สร้อยคอเหลืองชัดเจน ยาวประป่า สร้อยหลังเป็นสีเดียวกับสร้อยคอเรียงกันเต็มแผ่นหลัง เริ่มจากโคนคอถึงโคนหาง เส้นขนละเอียดยาวระย้า สร้อยปีกสีเดียวกับสร้อยคอ เห็นเด่นชัดเจนยิ่งขาวและยาวมาก ๆ ยิ่งดี ขนหางควรพุ่งตรงและยาว ปลายหางโค้งตกลงเล็กน้อย ขาแข้งและเดือยขาวอมเหลืองสีเดียวกับสีปาก เกล็ดแข็งหนาเรียบ เดือยใหญ่แข็งแรง เล็บสีขาวอมเหลืองทุกเล็บ และไม่มีสีดำปน เพศเมียลำตัวสีดำ หงอนและใบหน้าสีเดียวกับไก่อตัวผู้

2. สายพันธุ์ประดู่หางดำ เป็นสายพันธุ์ไก่อขนที่มีปากสีดำ ปากอูมใหญ่ โดยปากใหญ่คล้ายปากนกแก้ว ปากบนจะมีร่องน้ำทั้งสองข้าง ระหว่างร่องน้ำทั้งสองข้าง จะเป็นสันราง ตาสีประดู่

หรือแดงอมม่วง หรือตาออกสีดำ หรือตาสีแดงหงอนหิน ไม่มีจักเลย สร้อยคอมีประคูดาวประบำ ปีกใหญ่ยาวสร้อยปีกสีเขียวกับสร้อยคอ สร้อยหลังสีประคูดาวระย้าประกัน ขนลำตัว ขนปีกและหาง พัดสีดำ กะลวยหางดำ โคนขาใหญ่ หน้าอกกว้าง และยาวเนื้อเต็มแน่น ขาแข็ง เล็บและเดือยสีดำ เพศเมียสีเขียวกับเพศผู้แต่ไม่มีสร้อย

3. สายพันธุ์เขียวกา หรือเขียวหางดำ ลักษณะทั่ว ๆ ไปคล้าย ๆ กับประคูดาวดำ ปากดำ หงอนหิน หน้าหงอนบาง กลางหงอนสูง ท้ายหงอนจะตกคดกระหม่อม สร้อยคอหลังและสร้อยหาง สีเขียว ขนปีกและลำตัวเขียว หางดำเข้มดำ และเล็บดำ (สุพจน์, 2547)

2.4 รูปแบบการเลี้ยงไก่พื้นเมือง

การเลี้ยงไก่พื้นเมืองมีหลายรูปแบบด้วยกัน ทั้งนี้จะเลี้ยงในรูปแบบใดนั้นขึ้นอยู่กับความสะดวกและความพร้อมของผู้เลี้ยง จำนวนไก่ที่จะเลี้ยงและปริมาณพื้นที่ ซึ่งผู้ที่จะเลี้ยงไก่จะต้องตัดสินใจว่าจะเริ่มต้นเลี้ยงในรูปแบบใด ซึ่งโดยทั่วไปมี 3 รูปแบบด้วยกันคือ

1. การเลี้ยงแบบปล่อย การเลี้ยงแบบนี้จะเลี้ยงได้จำนวนไม่มาก โดยปล่อยให้ไก่หากิน

อิสระทั้งพ่อแม่และลูกไก่ ให้จัดหาอาหารกินเองตามธรรมชาติเหมาะสำหรับบ้านชนบทที่มีบริเวณกว้างขวางและมีเศษอาหารเพียงพอ หากอาหารมีน้อยผู้เลี้ยงจะต้องมีการโรยอาหารเพิ่มบ้าง อาจจะทำให้อาหารวันละครั้ง เช่น ข้าวเปลือก รำ ปลายข้าว ข้าวโพด เมล็ดถั่วเขียวบด เป็นต้น กลางคืนให้ไก่ออนตามที่ตั้งต่าง ๆ หรือในเล้าที่มีคอนนอน การเลี้ยงแบบนี้ใช้ได้กับการเลี้ยงไก่พื้นเมืองโดยเฉพาะเป็นไก่ที่มีความทนทานต่อโรคและหาอาหารกินเก่ง (สุพจน์, 2547)

การเลี้ยงไก่แบบนี้จะสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายน้อยมาก แต่อัตรการรอดของลูกไก่อ่อน้อยมากเช่นกัน หากไม่ได้รับการดูแลเอาใจใส่ระยะแรกเกิดอย่างถูกต้อง ส่วนใหญ่เป็นการเลี้ยงที่ไม่คำนึงถึงต้นทุนกำไร เพียงแต่ให้ไก่ไข่หรือเนื้อไก่เป็นอาหารภายในครอบครัว หรือมีเหลือไว้ขายบ้าง ซึ่งเหมาะกับเกษตรกรที่ตั้งบ้านเรือนอยู่ในหมู่บ้านชนบทที่มีบ้านเรือนอยู่ห่างๆ กัน บริเวณกว้างขวาง มีสนามหญ้าหรือ ไม้ยืนต้นต่างๆ เป็นร่มเงามาก ไก่พื้นเมืองจะมีอาหารธรรมชาติกินอย่างเพียงพอ (ธำรงค์ศักดิ์, 2532)

2. การเลี้ยงแบบกึ่งขังปล่อย การเลี้ยงแบบนี้จะกักไก่ไว้ในคอกซึ่งประกอบด้วยเล้าและลานติดต่อกัน โดยปล่อยให้ไก่ออกหากินตามธรรมชาติบ้างตามเวลาหรือโอกาส มีการจัดหาอาหารและน้ำไว้ในเล้าให้ไก่ได้กินตลอดเวลา เมื่อมีโรคระบาดหรือต้องการจะให้ยาและวัคซีนก็สามารถขังไก่ไว้ในเล้าได้ เป็นวิธีที่ใช้ได้ทั้งกับไก่พื้นเมืองในเมืองไทยและไก่พื้นเมืองพันธุ์ลูกผสมต่างประเทศ ซึ่งวิธีนี้เป็นวิธีที่เหมาะสมมากในการเลี้ยงไก่พื้นเมือง (ธำรงค์ศักดิ์, 2532)

3. การเลี้ยงแบบขัง การทำคอกให้ไก่นอนและจะไม่มีลานพื้นคอก รองด้วยวัสดุรองพื้นเช่น แกลบ ขี้กลเลื้อย ฟางข้าว เป็นต้น ถ้าใช้พื้นไม้ดีเป็นระแนงห่างๆ กับบนพื้นคอกก็ไม้วัสดุรองพื้นคอก ภายในคอกมีรางอาหาร รางน้ำ และรังไข่ วิธีการเลี้ยงแบบนี้โดยการขังไก่ไว้ในคอกตลอดวัน มีอาหารที่มีคุณค่าทางอาหารครบถ้วนและมีน้ำที่สะอาดตั้งไว้ให้ไก่กินได้ตลอดวัน การเลี้ยงแบบนี้จะต้องคัดเลือกพันธุ์ไก่ที่ดี โตเร็ว ซึ่งโดยมากมักใช้ลูกไก่พันธุ์ลูกผสมระหว่างไก่พื้นเมืองของไทยกับไก่พื้นเมืองของต่างประเทศ เช่น ไก่พันธุ์พื้นเมืองกับไก่พันธุ์โรดไอแลนด์แดง (พันธุ์ไข่) หรือไก่พันธุ์พื้นเมืองกับไก่พันธุ์บาร์พลิมัทหรือ การเลี้ยงแบบนี้จะป้องกันโรคระบาดได้ค่อนข้างดีแต่การลงทุนสูงกว่าการเลี้ยงแบบอื่น

2.5 โรงเรือนและอุปกรณ์การเลี้ยงไก่พื้นเมือง

2.5.1. โรงเรือนและอุปกรณ์การเลี้ยง

สภาพแวดล้อม นับเป็นสิ่งสำคัญยิ่งต่อการให้ผลผลิตซึ่งความสามารถทางพันธุกรรมจะแสดงผลได้เต็มที่ก็ต่อเมื่ออยู่ในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมที่สุด ดังนั้นเกษตรกรควรควบคุมด้านโรงเรือนและปัจจัยเกี่ยวพันอื่นๆให้อยู่ในสภาพที่เหมาะสมต่อตัวไก่มากที่สุด หลักการสร้างโรงเรือน มีดังนี้

1. สามารถป้องกันแดด ลม และฝนได้ดี
2. ป้องกันศัตรูต่างๆเช่น นก หนู แมงได้
3. ควรเป็นแบบอย่างี่สร้างได้ง่าย ราคาถูก ใช้วัสดุที่หาได้ในท้องถิ่น
4. ควรสร้างในพื้นที่ที่ระบายน้ำได้ดี หากอยู่ในที่สูงหรือลาดเอียงน้อยจะดีมาก
5. มีน้ำจืดเพียงพอสำหรับไก่ และใช้ล้างอุปกรณ์
6. มีไฟฟ้าเข้าถึง การคมนาคมสะดวก
7. บริเวณบ้านพักกับโรงเรือนไก่ควรอยู่ห่างหรือแยกออกจากกัน
8. ทิศทางโรงเรือนควรอยู่ในแนวทิศตะวันออก ตะวันตกเสมอ เพื่อลดความร้อนจากแสงแดด
9. จัดให้มีทางเข้าออกเพียงทางเดียว
10. มีอ่างน้ำยาฆ่าเชื้อสำหรับการจุ่มเท้าอยู่ด้านหน้าโรงเรือน

รูปแบบโรงเรือน

1. แบบปล่อยพื้น ไม่ว่าจะพื้นคอกชนิดพื้นดิน หรือพื้นคอนกรีตก็ตาม ควรใช้แกลบหรือวัสดุรองพื้นชนิดอื่น เช่นขี้เลื้อย เป็นวัสดุรองพื้น ซึ่งจะมีต้นทุนถูกกว่าการสร้างแบบยกพื้น แต่

ข้อเสียของพื้นดินคือ ทำความสะอาดฆ่าเชื้อโรคได้ยาก หากเป็นพื้นคอนกรีตจะทำความสะอาดได้ง่ายกว่า ป้องกันหนูได้ และช่วยให้คอกเย็นในหน้าร้อน

2. แบบยกพื้น ผู้เลี้ยงหลายรายนิยมเลี้ยงบนพื้นลาดหรือพื้นไม้ระแนง ยกพื้นขึ้นสูงจากระดับพื้นดิน ประมาณ 75 เซนติเมตร - 1 เมตร เพื่อแก้ไขปัญหาเรื่องวัสดุรองพื้นคอก และไม่ต้องเสียเวลาขนย้ายอุจจาระ

3. แบบทรงคอก มีทั้งจุไก่ได้ช่องละตัว หรือช่องละ 2 - 4 ตัว ขึ้นกับขนาดของทรงรวมทั้งอาจเป็นชั้นเดียวหรือหลายชั้นก็ได้

4. แบบโรงเรือนแบบปิด หมายถึง โรงเรือนที่สามารถควบคุมอุณหภูมิและความชื้นภายในโรงเรือนได้หรือภาษาที่ชาวบ้านทั่วไปเรียกว่า โรงอีแวป (Evap; Evaporative Cooling System) เป็นโรงเรือนที่ต้องลงทุนสูงมาก ไม่เหมาะกับเกษตรกรรายย่อย (สุชน, 2552)

การสร้างโรงเรือนควรคำนึงถึงความโปร่งและให้อากาศถ่ายเทได้สะดวก ไม่มีดักทึบและมีความสูง เพื่อให้ผู้เลี้ยงได้เข้าออกได้สะดวกพอควร ขนาดของโรงเรือนขึ้นอยู่กับจำนวนไก่ขนาดอายุของไก่ ที่จะเลี้ยง เช่น ถ้าต้องการเลี้ยงเฉพาะระยะลูกไก่จนถึงระยะไก่รุ่นที่ไก่อ้วนหนัก ระหว่าง 1.5 - 2.0 กิโลกรัม จำนวนที่จะเลี้ยงได้นั้นจะใช้สัดส่วนประมาณ 8 ตัวต่อพื้นที่ 1 ตารางเมตร ดังนั้นถ้าโรงเรือนมีขนาดกว้าง x ยาว ประมาณ 3 x 5 เมตรจะสามารถเลี้ยงไก่ได้ประมาณ 120 ตัว แต่ถ้าต้องการเลี้ยงเป็นพ่อและแม่พันธุ์ควรใช้สัดส่วน ประมาณ 4 ตัวต่อ 1 ตารางเมตร ดังนั้นโรงเรือนดังกล่าวจะสามารถเลี้ยงได้ประมาณ 60 ตัว (บวรศักดิ์, 2550)

รูปแบบของโรงเรือนเลี้ยงไก่ที่มีการสร้างในเมืองไทย มีดังนี้

1. แบบเพิงหมาแหงน เป็นโรงเรือนที่สร้างง่ายที่สุด เพราะไม่สลับซับซ้อน ลงทุนน้อย แต่ข้อเสียคือ ถ้าหันหน้าของโรงเรือนเข้าในแนวทางมรสุม ฝนจะสาดเข้าไปได้ การสร้างให้ด้านหน้าของโรงเรือนอยู่ทางทิศตะวันออก ส่วนด้านหลังอยู่ทางทิศตะวันตก จะช่วยลดผลเสียอันเกิดจากแดดช่วงบ่ายในเวลาอากาศร้อนได้ดี ควรมิชายคายยื่นออกไปอีกข้างละประมาณ 1 เมตร เพื่อช่วยบรรเทาไอแดดและละอองฝน โรงเรือนแบบนี้ไม่ค่อยมีความทนทานเท่าที่ควรเนื่องจากจะถูกฝนและแดดอยู่ประจำ

2. แบบหน้าจั่ว การสร้างโรงเรือนแบบนี้จะสร้างยากกว่าแบบเพิงหมาแหงน ทั้งนี้ต้องพิถีพิถันในการจัดสร้างมากขึ้น รวมถึงความประณีตด้วย ดังนั้นค่าวัสดุอุปกรณ์และค่าแรงงานจึงสูงกว่า แต่โรงเรือนแบบนี้มีข้อดีคือ สามารถป้องกันแดดและฝนได้ดีกว่าแบบเพิงหมาแหงน

3. แบบหน้าจั่วกลาย โรงเรือนแบบนี้มีคุณสมบัติที่ดีกว่าแบบเพิงหมาแหงน กันฝนได้มากขึ้น แต่ค่าก่อสร้างจะสูงกว่าแบบเพิงหมาแหงน

4. แบบเพิงหมาแหงนคล้าย ลักษณะของโรงเรือนแบบนี้ดีกว่าแบบแบบเพิงหมาแหงน และแบบหน้าจั่วทั้งนี้เพราะมีการระบายอากาศร้อน กันแดดกันฝนได้ดีกว่าและข้อสำคัญคือ ค่าก่อสร้างจะถูกกว่าแบบหน้าจั่วคล้าย

5. แบบจั่วสองชั้น ลักษณะของโรงเรือนแบบนี้จะสร้างได้ยากกว่าทุกแบบ แต่มีข้อดีคืออากาศในโรงเรือนแบบนี้จะเย็นกว่าทั้งนี้เพราะจั่วชั้นบนจะเป็นที่ระบายอากาศร้อนได้ดี ทำให้ไก่อยู่ได้อย่างสบายไม่เกิดความเครียด (สุพจน์, 2542)

2.5.2. อุปกรณ์ในการเลี้ยงไก่พื้นเมือง

อุปกรณ์ในการเลี้ยงไก่พื้นเมืองไว้แบ่ง 3 หมวด ดังนี้

1. อุปกรณ์การให้อาหาร เกษตรกรสามารถเลือกใช้ได้ ตั้งแต่ราคาแพง ราคาถูก และเกษตรกรสามารถทำขึ้นเองโดยวัสดุที่หาได้ง่ายในท้องถิ่น มี 3 ลักษณะดังนี้

1.1 รางอาหารไม้หรือสังกะสียาว มักมีขนาดกว้าง 6 - 8 เซนติเมตร สูงไม่เกิน 6 เซนติเมตร ความยาว 30 - 50 เซนติเมตร ส่วนบนมีลวดเส้นใหญ่โค้งเป็นซี่ๆ กันไม่ให้ลูกไก่เข้าไปคู้ยเหยี่ยวในรางอาหาร ข้อดีของรางอาหารแบบนี้คือ ออกแบบมาใช้กับลูกไก่โดยเฉพาะ ไก่ตัวโตๆ ไม่สามารถจะดันหัวเข้าไปในรางอาหารได้ มีขายทั่วไปตามท้องตลาด ราคาถูก แต่อย่างไรก็ตาม เกษตรกรก็ยังสามารถทำรางอาหารไว้ใช้เองโดยให้มีขนาดเท่า ๆ กัน หรือจะใช้กระบอกลูกไม้ผ่าซีกแล้วใช้ลวดเส้นโตๆ พันห่างกันช่องละ 3 เซนติเมตร ก็จะได้ผลเช่นเดียวกัน

1.2 ถังอาหารกลม มีทั้งทำด้วยพลาสติกและสังกะสี เมื่อใส่อาหารเข้าไปแล้ว แวนจนถึงให้สูงระดับหลังไก่เล็ก อาหารจะค่อยๆ ไหลออกมาทีละน้อยทำให้เกษตรกรประหยัดแรงงาน เพราะเติมอาหารครั้งเดียวอาจจะใช้ได้หลายวัน อาหารมีการหกหล่นน้อย ไก่ไม่สามารถเข้าไปคู้ยเหยี่ยวอาหารถึงได้

1.3 ถาดอาหาร การเลี้ยงลูกไก่ระยะ 1 - 2 สัปดาห์ เกษตรกรอาจจะใช้ถาดแบนๆ ดินๆ ที่มีขอบ ซึ่งอาจจะเป็นถาดพลาสติกกลม ถาดสังกะสี หรือภาชนะอื่นซึ่งมีลักษณะเดียวกัน สำหรับลูกไก่ที่เกิดจากแม่ไก่ 1 แม่ ซึ่งมีจำนวน 15 ตัว ใช้ถาดรองกันกระดาดดอกไม้ ซึ่งเป็นดินเผา ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 20 - 30 เซนติเมตร ก็เพียงพอและได้ผลดีด้วย เพราะถาดรองกันกระดาดน้ำหนักมาก แม่ไก่คู้ยเหยี่ยวให้พลิกคว่ำได้ยาก (ธีรพงศ์, 2532)

นอกจากนี้ มีรางอาหารแบบอัตโนมัติ โรงเรือนขนาดกว้างประมาณ 10 - 12 เมตร ใช้รางอัตโนมัติ 2 แถว แล้วเพิ่มถาดอาหารแบบแวนจำนวน 6 - 8 ถาดต่อไก่จำนวน 1,000 ตัวแต่ถ้าโรงเรือนที่มีความกว้างเกิน 12 เมตร ควรตั้งรางอาหารเกิน 4 แถว นิยมสำหรับการเลี้ยงไก่ไข่ครั้งเดียว (สุชน, 2552) เกษตรกรควรมีรางอาหารให้ไก่กิน เพื่อไม่ให้ไก่กินอาหารบนพื้นดิน เพราะจะทำให้ไก่เป็นโรคและเกิดพยาธิได้ง่าย การใช้รางอาหารทำให้ไก่ได้รับอาหารที่สะอาดอยู่เสมอ ผู้เลี้ยง

จะต้องเตรียมอาหารไว้ให้เพียงพอกับจำนวนไก่ ขนาดของโรงอาหารที่เหมาะสมเป็นดังนี้ ไก่ใหญ่ 10 ตัวใช้โรงอาหารยาว 1 เมตร ไก่รุ่น 10 ตัวใช้โรงอาหารยาว 50 เซนติเมตร ไก่เล็ก 10 ตัวใช้โรงอาหารยาว 20 เซนติเมตร ในบางพื้นที่อาจใช้ขังรายนต์มาแบ่งครึ่งสามารถใช้เป็นโรงอาหารได้ อย่างดี และเป็นการประหยัดอีกวิธีหนึ่ง (สุพจน์, 2542)

2. อุปกรณ์การให้น้ำ เกษตรกรจำเป็นต้องจัดหาอุปกรณ์การให้น้ำที่เหมาะสมใส่น้ำสะอาดไว้ให้ไก่กินตลอดวัน อุปกรณ์ให้น้ำไก่มีหลายชนิด เช่นภาชนะต่างๆที่ไม่ใช่ เช่นอ่างดินเผา ถ้วยจาน ชาม และกระป๋องต่างๆ ที่เกษตรกรเลิกใช้ สามารถนำมาดัดแปลงทำเป็นภาชนะให้น้ำไก่โดยไม่ต้องลงทุน รางน้ำไม้ไผ่ ครอบอกไม้ไผ่ขนาดใหญ่ๆสามารถนำมาค้ำตั้ง แล้วน้ำให้ไก่กินได้ เพราะระหว่างปล้องไม้ไผ่จะมีข้อกันน้ำไหลออกได้ดี ราคาถูกรางน้ำสังกะสี เกษตรกรที่พอจะมีทุนควรทำรางน้ำไก่ที่ค่อนข้างจะถาวร ทำเป็นรางน้ำยาวประมาณ 1 เมตร กว้าง 6 - 8 เซนติเมตร ลึก 4 - 6 เซนติเมตร แล้วตั้งบนขาตั้งเหล็กหรือขาตั้งไม้ให้ระดับหลังของไก่จะช่วยให้น้ำสะอาดกินตลอดทั้งวัน ไก่ก็ขี้เขี่ยดินหรือวัสดุรองพื้นอื่นๆลงไปในรางน้ำแบบนี้ไม่ได้ (ช่างศักดิ์, 2532)

สำหรับจำนวนของภาชนะใส่น้ำ ก็ขึ้นอยู่กับจำนวนและอายุของไก่ที่เลี้ยงเช่นกัน คือ

1. ภาชนะให้น้ำแบบรางยาว ในลูกไก่ที่มีอายุ 1 - 3 สัปดาห์ ควรใช้รางน้ำที่มีขนาดยาวไม่ต่ำกว่า 2 - 2 ½ ฟุตต่อลูกไก่ 100 ตัว

2. ภาชนะให้น้ำแบบขวด (ภาชนะให้น้ำสำเร็จรูป) ในลูกไก่อายุ 1 - 3 สัปดาห์ ควรใช้ภาชนะให้น้ำขนาด 4 ลิตร จำนวน 4 ที่ต่อลูกไก่ 100 ตัว เมื่อลูกไก่มีอายุเกิน 3 สัปดาห์ขึ้นไปแล้วควรมีที่ให้น้ำเพิ่มขึ้นเป็น 3 เท่า น้ำที่ให้ลูกไก่กินควรเป็นน้ำที่สะอาด เย็น และควรเปลี่ยนน้ำบ่อยๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในฤดูร้อน (ไชยา, 2549)

3. อุปกรณ์อื่นๆ

1. รางไข่ นับเป็นอุปกรณ์ที่สำคัญในการเลี้ยงไก่พื้นเมือง เพราะรางไข่เป็นสถานที่ให้แม่ไก่ได้ฟักไข่อย่างมีความสุข ทำให้อัตราการฟักออกสูง ลูกไก่แข็งแรง ซึ่งรางไข่สร้างขึ้นเอาให้ไก่เข้าไปวางไข่ ซึ่งมีลักษณะเป็นช่องสี่เหลี่ยม สำหรับให้แม่ไก่หนึ่งตัว หรือมากกว่าหนึ่งตัวเข้าไปไข่ได้ รางไข่ที่ดีต้องมีขนาดกว้างพอควร หรือประมาณช่องละ 10 - 12 นิ้ว ขึ้นกับขนาดของตัวไก่ ทำความสะอาดได้ง่าย มีการระบายอากาศได้ดี ภายในมีดพอ และวางอยู่ตำแหน่งที่เหมาะสมภายในโรงเรือน รางไข่อาจทำด้วยสังกะสีหรือไม้ รางไข่ที่นิยมใช้อยู่ทั่วไปมี 2 แบบ

1. รางไข่เดี่ยว มีลักษณะเป็นแถวยาว แถวละ 4 - 6 ช่อง แต่ละช่องมีขนาด

กว้าง 10 - 12 นิ้ว ลึกประมาณ 12 นิ้ว และสูง 8 - 12 นิ้ว อัตราส่วนรางไข่ 1 ต่อแม่ไก่ 4 - 5 ตัว และหลังคาของรางไข่ชันบนสุด ควรให้ลาดชันหรือมีตาข่ายปิดกั้นเพื่อป้องกันไม่ให้ไก่บินขึ้นไปเกาะและนอนในเวลากลางคืน

1.2 รั้งไข่วาง มีลักษณะเป็นกล่องสี่เหลี่ยมความยาว 50 - 100 นิ้ว กว้าง 20 - 30 นิ้ว ข้างในไม่มีช่องกั้น มีทางเข้าออก ด้านหัวและด้านท้ายรั้งไข่วาง สำหรับไก่ 50 - 80 ตัว เข้าไปไข่วางพร้อมๆ กัน รั้งไข่วางแบบนี้ไม่เหมาะใช้ในประเทศไทย เพราะอากาศร้อน การระบายอากาศ ภายในรั้งไข่วางไม่ดี พื้นรั้งไข่วางควรรองด้วยแกลบ ขี้เลื่อย หรือฟางข้าว เพื่อป้องกันไม่ให้ไข่วางสกปรก และ แดกหรือบุงร้าว นอกจากนี้ รั้งไข่วางที่เกษตรกรใช้กันอยู่ทั่วไป ส่วนมากจะไข่วาง ตะกร้าเก่าๆ ไปวาง ไว้ให้ไก่ไข่วาง สามารถใช้ได้ผลดี หรือบางครั้งสามารถใช้ไม้ดีทำเป็นรั้งขนาดกว้าง 1 ฟุต สูง 8 นิ้ว แล้วเอาฟางรองเพื่อป้องกันไข่วางแตกอีกทีหนึ่ง (ไชยา , 2549) รั้งไข่วางที่ดีนั้นเวลาแม่ไก่เข้าไปไข่วางจะรู้สึก สบายและปลอดภัยในขณะที่ไข่วางและฟักไข่ และควรมีรั้งไข่วางพอเพียงสำหรับไก่เพื่อป้องกันการแย่งรั้ง กัน (สุชน, 2552)

2. คอนนอน เป็นอุปกรณ์ง่ายๆ แต่มีความจำเป็นสำหรับการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเนื่องจากธรรมชาติของไก่พื้นเมืองนั้นไม่ชอบนอนพื้น ฉะนั้นเกษตรกรควรจะทำคอนนอนไว้ด้านใด ด้านหนึ่งของเล้าไก่โดยใช้ไม้ระแนงหรือไม้ไผ่ขนาด 2.5 x 2.5 เซนติเมตร ตีห่างกันประมาณ 2.5 เซนติเมตร คอนนอนนี้ควรแยกจากรั้งไข่วาง เพื่อป้องกันไม่ให้ไก่บางตัวเข้าไปนอนในรั้งไข่วางได้ (ธีรศักดิ์, 2532) สำหรับความกว้างและความยาวของคอนขึ้นอยู่กับจำนวนไก่ที่เลี้ยง ข้อสำคัญไม่ควรสร้างให้แคบจนเกินไป เพราะจะทำให้ไก่นอนแออัดกันหรือแย่งที่นอนกันได้ (ไชยา, 2549)

3. กรงอนุบาลไก่เล็ก ในกรณีที่เกษตรกรต้องการแยกลูกไก่ออกเลี้ยงต่างหาก ควรจะทำกรงเลี้ยงไก่เล็กขนาด 0.80 x 1.20 เมตร ยกสูงจากพื้น 30 - 50 เซนติเมตร สามารถเลี้ยงลูกไก่ได้ถึง 50 ตัว นอกจากนั้นควรเตรียมสุ่มไว้ 1 - 2 อัน เพื่อขังแม่ไก่และลูกไก่ที่เกิดใหม่ๆ ใน 1 - 2 สัปดาห์แรก

4. อุปกรณ์การทำวัคซีนและป้องกันโรค เกษตรกรควรเตรียมอุปกรณ์การทำ วัคซีนและป้องกันโรคไก่ไว้บางชนิด เช่น ไชริงค์ เข็มหยอดจุมูก เข็มแทงปีก กระดิกน้ำแข็ง อ่างจุ่ม เท้าฆ่าเชื้อโรค อุปกรณ์การตอนไก่ เป็นต้น

2.6 การปรับปรุงพันธุ์ไก่พื้นเมือง

การที่จะเพิ่มมูลค่าของไก่พื้นเมืองได้ จะต้องมีการปรับปรุงพันธุ์ไก่ที่ดี โดยเฉพาะไก่ชนจะต้องเป็นพันธุ์ ที่แข็งแรง ในภาคกลางนิยมไก่ชนที่มีรูปร่างใหญ่หนักตัวละ 3.0 - 4.5 กิโลกรัม แต่ในภาคเหนือจะ นิยมไก่ชนที่มีขนาดเล็กน้ำหนักไม่เกิน 3.0 กิโลกรัม ส่วนภาคใต้นิยมไก่ชนที่มีเดือยแหลม ทุกภาค ชอบไก่ชนเก่ง การที่ได้ไก่พันธุ์ดีราคาสูง ต้องทำการปรับปรุงพันธุ์ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง การ ปรับปรุงพันธุ์มีหลักการโดยสรุปอยู่ 2 หลักทำควบคู่กันเสมอๆ คือ หลักการจัดผสมพันธุ์ กับ หลักการคัดเลือกพันธุ์ (ปสุสัตว์, 2552)

ระบบการผสมที่สำคัญที่นิยมใช้กันในปัจจุบันมี 5 ระบบ ด้วยกันคือ

1. การผสมแบบเลือดชิด เป็นการผสมระหว่างไก่ที่มีสายเลือดใกล้ชิดกัน เช่น ผสมระหว่างพี่น้องจากพ่อแม่เดียวกัน หรือการผสมระหว่างไก่ที่มีสายเลือดชิดน้อยลงได้แก่ การผสมระหว่างพ่อกับลูก แม่กับลูก พี่กับน้องคนละพ่อหรือคนละแม่ หรือระหว่างลูกพี่กับลูกน้อง การผสมแบบเลือดชิด มีทั้งผลดีและผลเสีย ผลดีก็คือ จะได้ลักษณะคู่ยืนส์ที่เหมือนกันมากขึ้น ทำให้ได้สัตว์ที่มีลักษณะแท้ในเวลาเดียวกัน ก็จะได้ลักษณะแท้ที่ไม่ต้องการขึ้นด้วย

2. การผสมแบบเลือดห่าง การผสมระหว่างไก่ที่ไม่ได้เป็นเครือญาติกัน หรือที่มีสายเลือดห่างกัน ทำให้ไก่มียีนส์คู่พันทาง คือ ยีนส์คู่ไม่เหมือนกันมากขึ้นจะได้ลูกที่มีลักษณะแตกต่างไปจากเดิม วัตถุประสงค์สำคัญของการผสมแบบเลือดห่าง ก็เพื่อนำเอาลักษณะดีเข้ามาในฝูงไก่ หรือเพื่อแก้ปัญหาเฉพาะหน้าที่เกิดขึ้นจากการผสมเลือดชิดมากเกินไป เพื่อผลิตไก่ที่รวมลักษณะที่ต้องการไว้เพียงเป็นการค้า

3. การผสมข้ามพันธุ์ การผสมระหว่างไก่ที่ไม่มีความสัมพันธ์กันทางสายเลือด ไม่ว่าจะเป็ผสมระหว่างพันธุ์เลือดชิดหรือไม่ชิดก็ได้ ถือว่าเป็นการผสมข้ามพันธุ์ การผสมด้วยวิธีนี้มักจะ ได้ลักษณะดีเด่นของลูกผสมสูง วัตถุประสงค์สำคัญของการผสมพันธุ์เพื่อเอาลักษณะดีเข้ามาในฝูงไก่ และเพื่อผลิตไก่ลูกผสมที่มีลักษณะดีเด่นของลูกผสมสูงเป็นไก่เนื้อ และไก่ไข่ในการค้า

4. การผสมข้ามเลือด เมื่อนำไก่พันธุ์แท้ที่ได้จากการผสมเลือดชิดมาเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 4 ชั่วโมงต่างสายเลือดในพันธุ์เดียวกัน หรือคนละพันธุ์มาผสมกันลูกผสมที่ได้เป็นไก่ไฮ - บริด แต่วิธีนี้เป็นการลงทุนที่สูง เพราะต้องเก็บรักษาไก่เลือดชิดสายพันธุ์ต่างๆ ไว้จำนวนมาก และมีบางสายพันธุ์ที่สามารถผลิตลูกไก่ไฮ - บริด

5. การผสมข้ามตระกูล เป็นการผสมระหว่างไก่ต่างตระกูลในพันธุ์เดียวกัน แต่ไม่มีความสัมพันธ์กันทางสายเลือด เมื่อนำมาผสมกันจะให้ลูกผสมที่มีคุณสมบัติดีกว่าตระกูลของพ่อและแม่ การผสมวิธีนี้ครั้งหนึ่งเป็นที่นิยมกันมาก (ปฐม, 2540)

หลักการผสมพันธุ์ มี 2 แบบอย่างกว้างๆ คือ

1. การผสมพันธุ์ระหว่าง พ่อพันธุ์และแม่พันธุ์ที่ไม่เป็นญาติๆ กัน
2. การผสมกันระหว่างญาติพี่น้องสายเลือดใกล้ชิดกัน หรือเรียกว่าการผสมพันธุ์แบบเลือดชิด จะพบได้ง่ายในสภาพการเลี้ยงตามชนบท เพราะเกษตรกรมักจะเลี้ยงไก่โดยใช้พ่อพันธุ์ประมาณ 1 - 2 ตัว ผสมกับแม่พันธุ์จำนวนน้อยตัว ดังนั้นลูกไก่ที่เกิดมาส่วนมากจะเป็นพี่น้องกันทางสายเลือด และถูกเลี้ยงให้โตมาพร้อมๆกัน โดยไม่มีประวัติพันธุ์จึงไม่ทราบว่ามีมาจากพ่อตัวไหน แม่ตัวไหน เมื่อไก่เริ่มโตถึงวัยผสมพันธุ์ ไก่ที่เป็นพี่น้องกันก็อาจมาผสมกันเอง หรืออาจกลับไปผสมกับพ่อแม่

ตัวเองซึ่งก่อให้เกิดปัญหา การเลี้ยงไก่ของชาวบ้านต้องประสบกับอัตราการตายที่สูง และมีสุขภาพไม่แข็งแรง (บวรศักดิ์, 2550)

ในทางปฏิบัติจะหลีกเลี่ยงการผสมเลือดชิดค่อนข้างยาก เพราะมีจำนวนพ่อแม่พันธุ์จำกัด ในทางทฤษฎีก็ทำได้แต่อย่าให้เลือดชิดสูงเกิน 49 เปอร์เซ็นต์ โดยเฉพาะในการปรับปรุงพันธุ์ไก่ให้ได้เลือดบริสุทธิ์หรือพันธุ์แท้ จะผสมพันธุ์ให้เลือดสูงถึง 49 เปอร์เซ็นต์ ก็จะได้ไก่พันธุ์ใหม่ ซึ่งเป็นพันธุ์ไก่ที่มีคุณสมบัติเฉพาะพันธุ์ ในทางปฏิบัติทุกๆ ไป จะพยายามให้เปอร์เซ็นต์การผสมเลือดชิดอยู่ระหว่าง 15 - 25 เปอร์เซ็นต์ อัตราการผสมเลือดชิดนี้ จะเพิ่มขึ้นทุกๆ ปี ดังนั้นต้องวางแผนว่าในระยะเวลา 10 ปี ข้างหน้าจะให้ฝูงไก่มีเลือดชิดกี่เปอร์เซ็นต์ เพื่อนำไปคำนวณหาว่า ควรจะมีพ่อแม่พันธุ์ในฝูงกี่ตัว ซึ่งเกษตรกรส่วนมากไม่รู้ว่ามีฝูงไก่หรือในฟาร์ม ควรจะเก็บพ่อแม่ หรือไก่ทดแทนไว้กี่ตัว จึงจะทำการปรับปรุงพันธุ์ได้ ซึ่งสามารถคำนวณได้ดังนี้

สูตร

อัตราการผสมเลือดชิดเพิ่มขึ้นต่อปี = $100 \times [(1/(8 \times \text{จำนวนพ่อพันธุ์})) + (1/(8 \times \text{จำนวนแม่พันธุ์}))]$

ตัวอย่าง ถ้าต้องการปรับปรุงพันธุ์ไก่ชน สายพันธุ์เหลืองหางขาว ซึ่งเป็นไก่ชนที่มีอยู่ และต้องการปรับปรุงพันธุ์ให้ดียิ่งๆ ขึ้น โดยคิดว่าจะไม่นำไก่มาจากที่อื่นมาผสมในระยะ 10 ปีข้างหน้า และจะพยายามหลีกเลี่ยงการผสมเลือดชิดให้มากที่สุด และกำหนดเพดานไว้ 25 เปอร์เซ็นต์ หรือเท่ากับเพิ่มขึ้นปีละ 2.5 เปอร์เซ็นต์ ซึ่งเป็นระดับที่ไม่สูงหรือต่ำเกินไป ดังนั้น ถ้าถาม ควรจะมีพ่อแม่พันธุ์ไก่ที่จะใช้สำหรับผลิตลูกทดแทน ไก่ขยายพันธุ์ในปีต่อไปจำนวนกี่ตัว

วิธีคำนวณ หาจำนวนพ่อ - แม่พันธุ์

1. อัตราการผสมเลือดชิดเพิ่มขึ้นต่อปี = $25/10 = 2.5\%$
2. กำหนดจำนวนพ่อพันธุ์ที่เราจะใช้กี่ตัว ขึ้นอยู่กับว่าเรามีอยู่เท่าใด แต่แนะนำให้มีพ่อ

พันธุ์ในแต่ละปี ไม่ควรจะต่ำกว่า 10 ตัว แต่ก็ไม่ควรจะมีเกิน 50 ตัว ที่พอเหมาะกับฟาร์มขนาดเล็กก็ประมาณ 10 ตัว ขนาดกลาง 20 ตัว

สูตร

อัตราการผสมเลือดชิดเพิ่มขึ้นต่อปี = $100 \times [(1/(8 \times \text{จำนวนพ่อพันธุ์})) + (1/(8 \times \text{จำนวนแม่พันธุ์}))]$

$$2.5 = 100 \times [(1/(8 \times 10)) + (1/(8 \times \text{จำนวนแม่พันธุ์}))]$$

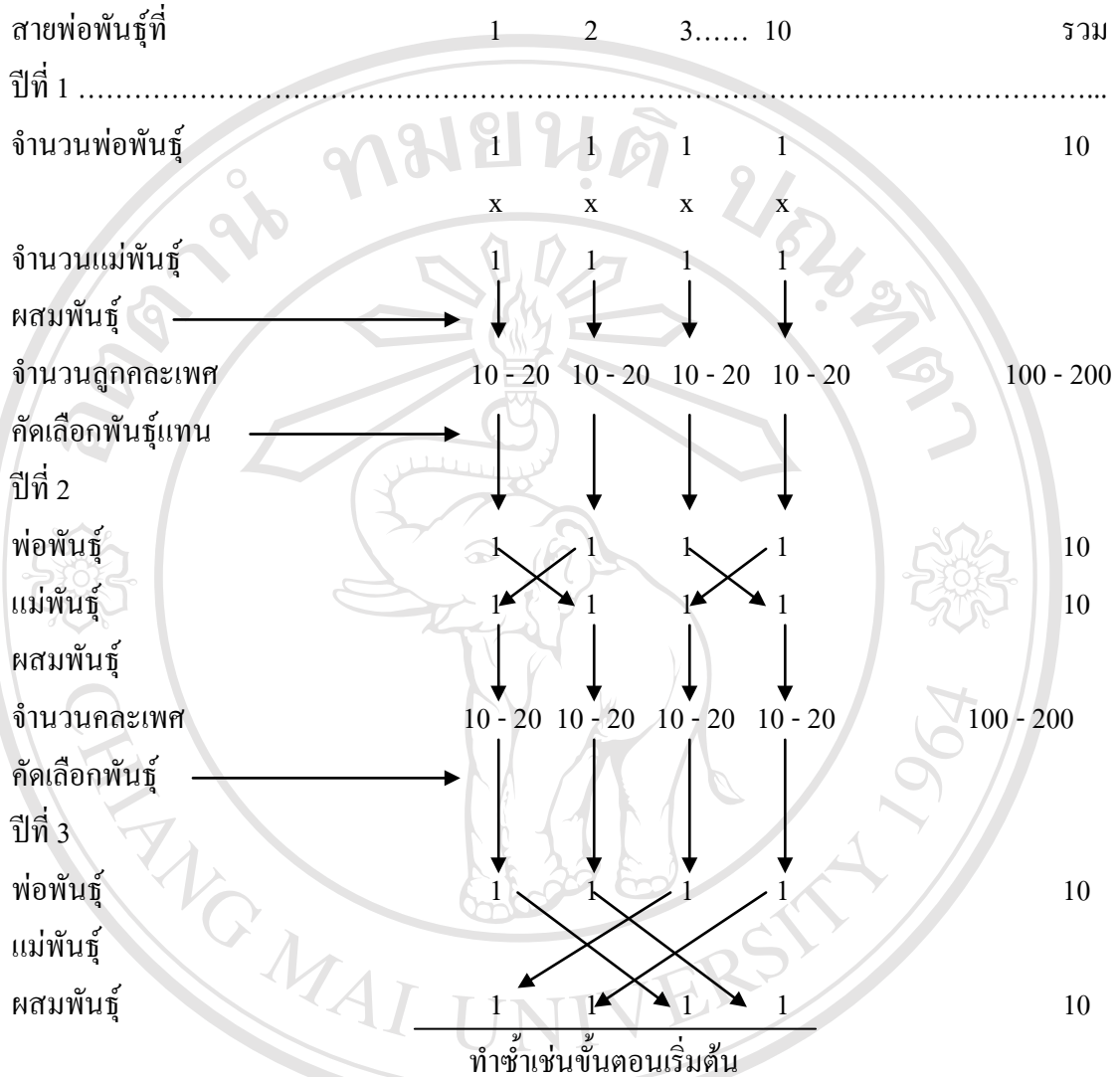
$$\text{จำนวนแม่พันธุ์} = 10 \text{ แม่}$$

แผนผังผสมพันธุ์และคัดเลือกพันธุ์

หลังจากที่ได้จำนวนพ่อพันธุ์และแม่พันธุ์ที่จะใช้สำหรับผลิตลูกเพื่อใช้ในการคัดเลือกไว้ทดแทนในปีต่อไปแล้ว จำเป็นต้องการผสมพันธุ์ว่าพ่อและแม่ตัวใดควรจะผสมกัน ทางวิชาการมีอยู่ 2 แบบ คือ ผสมแบบ 1 ต่อ 1 หรือ พ่อตัวหนึ่งผสมกับแม่หลายตัว เช่น 1:5 เป็นต้น แต่จะได้จำนวนพ่อมา 10 ตัว แม่ 10 ตัว จึงควรหาแผนผังผสมแบบ 1:1 ดังนั้นจะได้ลูกผสมพันธุ์ทั้งหมด 10 คู่ ซึ่งทางวิชาการเรียกว่า 10 สายพันธุ์ ซึ่งปีต่อไปจะปรับปรุงพันธุ์โดยยึดเอา 10 สายพันธุ์เป็นหลักไปทุกๆ ปี และในแต่ละปี จะต้องผลิตลูกไก่คละเพศให้ได้คู่ละ 10 - 20 ตัว เป็นเพศผู้และเพศเมียอย่างละครึ่ง รวมลูกไก่ที่จะต้องผลิตในแต่ละปีเพื่อใช้ในการคัดเลือกพันธุ์เท่ากับ 100 - 200 ตัว และคัดเลือกไว้ทำพันธุ์ 10 - 20 เปอร์เซ็นต์ ของจำนวนไก่ทั้งหมด ซึ่งความเข้มของการคัดพันธุ์ระดับนี้ จะทำให้การคัดเลือกเพื่อปรับปรุงพันธุ์ก้าวหน้าประสบผลสำเร็จในระยะเวลา 5 - 8 ปี หรือถ้าจะเร็วกว่านี้เราจะต้องเพิ่มจำนวนลูกไก่ที่ต้องใช้ในการคัดเลือกพันธุ์จาก 200 ตัว เป็น 300 ตัว ซึ่งเท่ากับ $(20/300) \times 100 = 6.67$ เปอร์เซ็นต์ การวางแผนการผสมพันธุ์และการคัดเลือกพันธุ์ สรุปเป็นภาพแผนผังการผสมพันธุ์ได้ดังนี้

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

แผนผังการผสมพันธุ์ไก่พื้นเมือง

แต่เวลาผสมพันธุ์ให้สลับลายพันธุ์กัน

การคัดเลือกพันธุ์

จากแผนผังการผสมพันธุ์ดังกล่าวข้างต้น จะเห็นลูกศรชี้ให้ทำการคัดเลือกพันธุ์ไว้ทดแทนปีต่อไป การคัดเลือกพันธุ์เป็นวิธีการที่จะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการปรับปรุงพันธุ์ การคัดเลือกพันธุ์ไก่พื้นเมืองไว้ทำพันธุ์ จะช่วยให้ไก่ในฝูงมีขนาดตัวโต ให้ไข่ดก เลี้ยงลูกดี เลี้ยงลูกรอดได้มากและลูกโตเร็ว ส่งผลให้ผู้เลี้ยง ได้รับผลตอบแทนสูง การคัดเลือกพันธุ์ไก่พื้นเมืองไว้ทำพันธุ์สามารถทำได้ดังนี้

1. พ่อไก่ที่ดีจะต้องมีรูปร่างสมบูรณ์และแข็งแรง มีน้ำหนักตั้งแต่ 2.5 กิโลกรัมขึ้นไป มีอายุไม่น้อยกว่า 9 เดือน แต่ไม่เกิน 3 ปี

2. แม่ไก่ที่ดีจะต้องมีรูปร่างสมบูรณ์และแข็งแรง มีน้ำหนักตั้งแต่ 1.5 กิโลกรัมขึ้นไป มีอายุไม่น้อยกว่า 7 เดือน แต่ไม่เกิน 3 ปี ให้ไข่อย่างน้อยปีละ 4 ชุด ชุดละอย่างน้อย 12 ฟอง ไข่ช็อกอย่างน้อยชุดละ 8 ตัว เลี้ยงลูกเก่ง เลี้ยงลูกรอดจนโตชุดละ 6 ตัว มีนิสัยไม่ดุร้ายหรือคอยจิกตีลูกไก่ของแม่ไก่ตัวอื่น

3. หมั่นคัดเลือกพ่อพันธุ์และแม่พันธุ์เสมอ ๆ ถ้าอายุเกิน 3 ปี จะต้องคัดออก

4. พ่อพันธุ์ 1 ตัวสามารถใช้ผสมพันธุ์หรือคุมฝูงแม่ไก่ได้ 6 - 10 ตัว

5. ควรเก็บลูกไก่ที่เกิดจากพ่อแม่ไก่ที่ดีไว้ทำพันธุ์รุ่นละ 2 - 3 ตัว (สุพจน์, 2542)

2.6 การส่องไข่และการฟักไข่

การส่องไข่

การส่องไข่ฟักนั้นจะสามารถสังเกตการเจริญเติบโตว่าออกมาเป็นตัวได้หรือไม่ โดยไม่จำเป็นต้องเจาะไข่ให้แตก ทำได้โดยการส่องไข่ ซึ่งจะทำได้สามารถทราบได้ว่า ถ้าไข่ฟักฟองนั้นไม่ได้รับการผสมจากตัวผู้ ก็สามารถคัดแยกออกมาประกอบอาหารบริโภคได้ และยังทำให้ทราบว่าไข่ฟักฟองไหนเป็นเนา เพื่อแยกทิ้งออกก่อนที่ไข่จะระเบิดภายในรัง ซึ่งจะส่งกลิ่นเหม็นมาก และยังมีผลต่อการฟักของไข่ฟักฟองอื่นๆ

การส่องไข่สามารถทำได้ 2 แบบ

1. แบบกลางแจ้ง ใช้กระดาษสีดำนำมาม้วนเป็นรูปกรวยโดยให้รูกรวยข้างหนึ่งมีขนาดเท่ากับตาที่จะมองผ่าน ส่วนรูกรวยอีกด้านหนึ่งจะมีขนาดกว้างกว่า แต่ไม่ใหญ่กว่าด้านป้านของไข่ฟัก การส่องทำได้โดยนำด้านป้านของไข่ฟักประกบกันกับรูกรวยด้านกว้าง แล้วส่องไข่ที่กลางแดด เมื่อมองผ่านจากด้านแคบของรูกรวยผ่านความมืดของกรวยกระดาษมากระทบด้านป้านของไข่ฟัก จะพบลักษณะใดลักษณะหนึ่งดังต่อไปนี้

- ถ้าเป็นไข่มีเชื้อจะเห็นเส้นเลือดแตกแขนงเป็นร่างแห

- ถ้าเป็นไข่ไม่มีเชื้อจะเห็นไข่ทั้งฟองใสโปร่งแสง

- ถ้าเป็นไข่เชื้อตายจะพบรอยเลือด เป็นรอยเล็กๆหรือจางๆ ดินที่ผิวเปลือกไข่

- ถ้าเป็นไข่นาจะพบว่าไข่ทั้งฟองจะมีดทึบไม่พบเส้นเลือดใดๆ และมักจะเริ่มส่งกลิ่นเหม็นออกมาก่อนที่จะระเบิด

2. แบบมืด จะทำในเวลากลางวันหรือกลางคืนก็ได้ ถ้าทำในเวลากลางวันจำเป็นต้องทำในห้องมืดที่มีแสงผ่านน้อยมาก หลักการคือ การใช้กระบอกไฟฉายประกบกับกรวยกระดาษดำด้านหนึ่ง ส่วนปลายของกรวยอีกด้านหนึ่ง สำหรับประกบที่ไข่ฟัก ซึ่งจะมียขนาดใหญ่กว่าด้านป้านของ

ไข่ฟัก เวลาส่องไข่ก็เปิดสวิสท์กระบอกไฟฉาย ซึ่งก็จะทำให้ สามารถคัดแยกไข่ที่ไม่ต้องการออก ได้เช่นเดียวกับแบบสว่างที่กล่าวไว้ข้างต้น (บวรศักดิ์, 2550)

การฟักไข่

การฟักไข่มีหลายวิธี การที่จะฟักโดยวิธีใดนั้น ต้องถือความเหมาะสมของสภาพท้องถิ่น รวมทั้งสภาพทุนของผู้เลี้ยงไข่ ซึ่งมีวิธีการดังนี้

1. ฟักด้วยแม่ไข่ เมื่อแม่ไข่ไข่หมดก็จะหยุดแล้วก็จะเริ่มฟักโดยทันที แต่ก่อนทำการฟักไข่ ผู้เลี้ยงควรกำจัดไรและเหาบนตัวแม่ไข่เสียก่อน เพื่อป้องกันการรบกวนแม่ไข่ในระหว่างการฟักและ รบกวนลูกไข่ในระยะแรกที่ออกจากไข่ การฟักไข่ในระยะแรกของแม่ไข่จะนอนกกไข่ในตอน กลางคืนและออกหากินตอนเช้า เมื่อตอนกลางวันจะขึ้นกกอีกครั้งละประมาณ 2 ชั่วโมงทุกวัน จากนั้นก่อนที่ไข่จะฟักออกเป็นตัวประมาณ 5 วันแม่ไข่จะขึ้นกกนานกว่าปกติ ไม่ลงมากินอาหาร อีกเลยจนฟักออกเป็นตัวประมาณ 21 วัน (ไชยา, 2549) ในระหว่างที่แม่ไข่กกไข่ควร จัดน้ำ อาหาร วางใกล้ๆ ให้พร้อม เพื่อที่แม่ไข่จะไม่ต้องทิ้งรังกไปหาอาหารกินนานเกินควร ระวังอย่าให้แม่ไข่ อุดอยาก เพราะอาจเป็นเหตุให้ทิ้งไข่เล็กฟักได้

2. ฟักไข่ด้วยเครื่องฟัก เครื่องฟักไข่สมัยใหม่ใช้ ไฟฟ้าเป็นตู้ขนาดต่างๆ บรรจุภาควัไข่ฟัก หลายถาดซ้อนกันเป็นชั้นๆ ให้ความร้อนโดยการใช้ไฟฟ้าใช้ และใช้พัดลมเป่าให้อากาศร้อน ไหลเวียนไปทั่วตู้โดยสม่ำเสมอ การฟักไข่โดยใช้ตู้ฟักต้องควบคุมปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการฟัก ได้แก่ อุณหภูมิ ความชื้น การกลับไข่ และการระบายอากาศให้ถูกต้องตามคำแนะนำของผู้ผลิตตู้ฟัก นั้นๆ (ดำรง, 2545)

2.7 การเลี้ยงดูไข่พื้นเมือง

2.7.1 การเลี้ยงลูกไข่

การเลี้ยงลูกไข่แบบพื้นบ้านทั่วๆ ไปนั้น หลังจากลูกไข่ฟักออกจากไข่หมดแล้วจะปล่อยให้ แม่ไข่ทำหน้าที่กกลูกไข่ในช่วง 2 - 3 สัปดาห์แรก และแม่ไข่จะเลี้ยงดูลูกไข่ต่อไปจนลูกไข่อายุ 6 - 8 สัปดาห์ จึงจะปล่อยให้ลูกไข่ออกหากินเอง หลังจากนั้นแม่ไข่ก็จะแยกจากลูกเพื่อผสมพันธุ์และ วางไข่ชุดใหม่ต่อไป หรือถ้าต้องการให้แม่ไข่เตรียมตัวไข่ชุดต่อไปเร็วขึ้น หลังจากปล่อยให้เลี้ยงดู ได้ 2 สัปดาห์ ก็ให้แยกลูกออกจากแม่แล้วนำลูกไข่ไปเลี้ยงในกรงต่างหาก เพื่อให้แม่ไข่ฟักแล้ว เตรียมตัวให้ไข่ในชุดต่อไป

กรณีทีี่เลี้ยงไข่จำนวนน้อยเพียงไม่กี่แม่อาจให้แม่ไข่กกลูกเองก็ได้ โดยเมื่อลูกไข่ออกจาก ไข่หมดแล้วก็ย้ายทั้งแม่ไข่และลูกไข่ลงมาขังในสุ่มหรือกรงบนพื้นดินที่แห้ง ใช้สุ่มครอบทั้งแม่และ ลูกไข่ไว้ก่อนประมาณ 7 วัน เพื่อให้ลูกไข่แข็งแรงเสียก่อน ในช่วงนี้ควรมีน้ำและอาหาร เช่น รำ

ปลายข้าว ใส่น้ำตาลและนำอาหารตั้งไว้ให้แม่ไก่และลูกไก่กินตลอดเวลา ลูกไก่อายุ 1 - 7 วัน เป็นระยะที่อยู่ในขั้นอันตรายมาก ไม่สมควรนำแม่ไก่นำลูกไก่เดินเที่ยวคุ้ยเขี่ย ควรกักขังไว้จนกระทั่งลูกไก่อายุเลย 7 วันไปแล้ว จึงปล่อยให้เดินคุ้ยเขี่ยได้บ้าง โอกาส แต่ไม่ควรปล่อยเมื่อเวลาเช้าตรู่ตอนน้ำค้างยังไม่แห้งหรือเมื่อฝนตก เพราะอาจจะทำให้ลูกไก่หนาวตายได้ และในระหว่างที่ปล่อยนี้ผู้เลี้ยงจะต้องคอยระมัดระวังไว้บ้าง เพราะบางครั้งแม่ไก่อาจปฏิบัติหน้าที่แม่ต่อลูกของมันบกพร่อง เช่น นำลูกไก่ไปเที่ยวที่ชื้นแฉะและในป่ากร้าง หรือเวลาคุ้ยเขี่ยหาอาหารให้ลูกอาจทำให้เศษไม้ เศษหิน ดิน กระเด็นถูกลูกไก่ ทำให้ลูกไก่บอบช้ำเสียสุขภาพไปตั้งแต่เล็กๆ หรือไม่ก็อาจตายได้ จนกระทั่งเมื่อลูกไก่ได้อายุ 2 สัปดาห์ ซึ่งลูกไก่แข็งแรงดีแล้วก็เปิดสุมหรือเกรงปล่อยออกให้ลูกไก่ออกไปหากินกับแม่ไก่ตามลำพังได้ ซึ่งโดยธรรมชาตินั้นแม่ไก่จะเลี้ยงลูกประมาณ 1 - 2 เดือน จึงจะแยกจากลูกเพื่อผสมพันธุ์และวางไข่ชุดต่อไป

ลูกไก่ในระยะนี้เป็นช่วงที่หล่อแหลมมาก มักมีการตายมากที่สุด ผู้เลี้ยงจะต้องดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิด โดยเฉพาะเรื่องน้ำและการป้องกันโรค ดังนั้นในระยะนี้ควรมีการตัดปากลูกไก่ซึ่งนิยมตัดปากเมื่ออายุ 1 วัน โดยตัดปากบนออก 1 ใน 3 ของระยะปากถึงจุมก ส่วนปากล่างไม่ต้องตัด และต้องทำวัคซีนป้องกันโรคตามโปรแกรม (สุพจน์, 2542)

การตัดปากไก่ สามารถตัดได้ตั้งแต่วันแรกถ้าลูกไก่แข็งแรงไปจนถึงอายุ ได้ 9 วัน เครื่องตัดปากนี้เป็นแบบใบมีดร้อน ตัดปากบนออก 1 ใน 3 ซึ่งความร้อนของใบมีดจะช่วยห้ามเลือด ปัจจุบันมีการใช้เครื่องจี้ปากไฟฟ้า จี้ปากบนให้ห่างจากจุมกเล็กน้อย ใช้นาน 3 นาที ข้อควรระวังคือ การจับลูกไก่ไม่ควรบีบลูกไก่แรงเกินไป เพราะไก่อจะบอบช้ำ เลี้ยงแล้วไม่โต ไม่ควรจี้นานเกินไปหรือตั้งไปร้อนเกินไป เพราะรอยไหม้จะลามไปถึงจุมก ทำให้จุมกอักเสบ ไก่จะตายได้

ส่วนการเลี้ยงลูกไก่อ่อนที่ซื้อหามา โดยไม่มีแม่ไก่ออกก หากมีหลายตัวก็ต้องใช้เครื่องกกกกแทนแม่ไก่ ลูกไก่ในวันแรกๆ ยังไม่ควรให้อาหาร เพราะยังมีอาหารสำรองหรือไข่แดงอยู่ในกระเพาะแล้ว ควรกินเฉพาะน้ำสะอาด การให้อาหารควรเติมทีละน้อยๆ แต่บ่อยครั้ง ลูกไก่ในระยะ 1 - 4 วันแรก แบ่งให้กินตอนเช้า 2 ครั้ง ตอนบ่าย 2 ครั้ง และตอนค่ำ 1 - 2 ครั้ง การให้อาหารบ่อยๆ จะช่วยให้ไก่กินอาหารได้ดีขึ้น ทั้งยังได้ประโยชน์คือ ได้มีโอกาสสังเกตไก่ได้บ่อยครั้งขึ้น

ลูกไก่อายุ 8 - 30 วัน เป็นระยะที่หาอาหารอื่นกินได้บ้าง ถ้าเลี้ยงรวมกับแม่ไก่ ก็เพียงแต่หาปลายข้าวผสมหัวอาหารให้กิน ถ้าเลี้ยงในคอก 15 วันขึ้นไป ก็ควรลดจำนวนครั้งของการให้อาหารน้อยลง เหลือเพียงวันละ 2 ครั้ง อาหารจะพอดีกับลูกไก่และไม่เสีย ส่วนน้ำในภาชนะต้องเปลี่ยนน้ำอย่างน้อยวันละ 2 ครั้ง แต่ละครั้งต้องล้างทำความสะอาดที่ให้น้ำด้วย (ดำรง, 2545)

2.7.2 การเลี้ยงไก่รุ่น

ไก่รุ่นคือ ไก่ที่มีอายุตั้งแต่ 6 สัปดาห์ขึ้นไปถึง 3 เดือน ไก่เหล่านี้จะมีขนงอกเต็มตัวแล้ว หากเลี้ยงทำพันธุ์ควรแยกตัวผู้ตัวเมีย เลี้ยงคนละแห่ง ไก่รุ่นยังต้องการความเจริญเติบโต ควรให้อาหารคุณภาพดีมีโปรตีน 18 เปอร์เซ็นต์ แต่การเปลี่ยนอาหารนั้น ควรเปลี่ยนแบบค่อยเป็นค่อยไป หากเปลี่ยนอาหารอย่างทันทีทันใดจะทำให้ไก่เครียดและกินอาหารได้น้อยลง

ในกรณีที่เลี้ยงครั้งกักครั้งปล่อย ให้อาหารตามปกติ ถ้าไม่ได้เลี้ยงด้วยอาหารผสมก็ให้กินอาหารพวกข้าวเปลือกข้าวสาร และปล่อยให้ออกไปหากินอาหารธรรมชาติในบริเวณที่กำหนด แต่หากปล่อยลานหาอาหารธรรมชาติไม่ค่อยได้ ก็ให้เพิ่มอาหารมือเย็นด้วย สำหรับในฤดูร้อนและฤดูฝน ไก่มักจะขาดสารอาหาร การให้อาหารเสริม เช่น ไบโกระถิน กากถั่วต่างๆ จะช่วยเพิ่มสารอาหารให้แก่ไก่ได้เป็นอย่างดี ไก่ในช่วงนี้ต้องการน้ำมาก จำเป็นจะต้องจัดน้ำกินที่สะอาดให้เพียงพอ

จำนวนไก่ในแต่ละฝูง ควรแยกเป็นฝูงละ 50 - 100 ตัว ดีกว่าเลี้ยงฝูงละมากตัว เพราะดูแลได้ละเอียดกว่า อย่างไรก็ดี การเลี้ยงฝูงละมากตัว เป็นฝูงใหญ่ๆ ในเนื้อที่กว้างๆ ก็ทำได้โดยเพิ่มความเอาใจใส่ขึ้นไปอีก การดูแลไก่ในช่วงนี้ คือการคัดไก่ตัวที่ป่วยและอ่อนแอออก หมั่นทำความสะอาดโรงเรือน บริเวณรอบๆ โรงเรือน ที่ให้อาหารและน้ำ นอกจากนี้ยังต้องมีการให้วัคซีนป้องกันโรค เพราะถ้าเกิดโรคระบาดแล้วค่อยป้องกันหรือรักษา มักจะแก้ไขไม่ทัน ส่วนใหญ่ไก่จะตายยกเล้า

2.7.3 การเลี้ยงดูไก่ใหญ่

ไก่ใหญ่เป็นไก่ที่มีอายุ 3 เดือนขึ้นไป ในช่วงนี้ไก่จะอยู่ในระยะที่เริ่มให้ผลผลิต ถ้าเป็นไก่ตัวเมียก็โตเกือบเต็มที่แล้ว มีขนสวยเรียบร้อย หากินเก่งขึ้น บางตัวก็เริ่มมีไข่ แม่ไก่สาวที่คัดไว้ทำพันธุ์ หรือเลี้ยงไว้บริโภค ควรให้วัคซีนนิวคาสเซิลเมื่ออายุได้ 4 - 4.5 เดือน จัดรังไข่ไว้ในเล้า อาหารสำหรับไก่ควรมีโปรตีน 13 - 15 เปอร์เซ็นต์ ในอาหารไก่สาวหรือไก่ไข่ต้องการธาตุอาหารมากกว่าไก่เนื้อ หรือไก่ที่ไข่ไม่ดก โดยเฉพาะแคลเซียมและฟอสฟอรัส ซึ่งจำเป็นในการสร้างเปลือกไข่ ถ้าไข่ลดควรเพิ่มระดับโปรตีนในอาหาร

ไก่ใหญ่ที่เลี้ยงกันในคอกทั่วไปนั้น เมื่อเจริญเติบโตขึ้นนี้แล้ว จะมีความสามารถหาอาหารตามธรรมชาติได้ดี การเลี้ยงตามบ้านด้วยปลายข้าว รำ ข้าวเปลือก ให้อาหารไก่เป็นเวลา เช้า กลางวัน เย็น หรืออย่างน้อยเช้าเย็น ควรเสริมวิตามินบีที่ให้แก่ไก่ที่จำเป็นในการสร้างกระดูก และสร้างเปลือกไข่ เช่น เปลือกหอย กระดองปู วางไว้ในภาชนะให้ไก่กิน

2.7.4 การเลี้ยงไก่ขนาดส่งตลาด

โดยทั่วไปไก่บ้านที่เลี้ยงกัน จะเลี้ยงเพื่อเป็นไก่เนื้อมากกว่า ไก่ไข่ เนื่องจากไก่พวกนี้มีเนื้อแน่น มีรสชาติดี ทำให้ขายได้ราคาสูงกว่าไก่กระทรงธรรมดา หลักสำคัญที่ใช้เลี้ยงไก่บ้านในวัยนี้ให้สำเร็จคือ การอาศัยช่วงระยะที่ไก่มีอัตราเติบโตเร็วที่สุด ด้วยการให้อาหารที่ดีไปช่วยเร่งการเจริญเติบโต เพื่อให้ได้กำไรและคุ้มค่าอาหาร คือตั้งแต่ 12 - 16 สัปดาห์หลังจากนี้อัตราการเจริญเติบโตของร่างกายจะค่อย ๆ ลดลง จนอาจไม่คุ้มค่าอาหาร

การเลี้ยงไก่บ้านในระดับต่างๆ ไป ที่ให้อาหารคุณภาพดี จะสามารถทำน้ำหนักได้ 1,200 - 1,300 กรัม เมื่ออายุได้ 5 เดือน ซึ่งเป็นน้ำหนักที่นำไปบริโภคหรือจำหน่ายกัน บางที่ใช้วิธีนำอาหารผสมที่ใช้เลี้ยงไก่ไข่ มาใช้เลี้ยงลูกไก่บ้านตั้งแต่ลูกไก่เริ่มออกใหม่ ๆ ไปจนไก่มีอายุ 2 เดือน ซึ่งจะได้ น้ำหนักราว 600 กรัม หลังจากนั้นก็ผสมพวกรำ ปลายข้าว และหัวอาหารไก่ไข่ในอัตราส่วน 1:1:1 ไปจนถึงอายุ 5 เดือน จะได้ไก่มีน้ำหนัก 1.2 - 1.3 กิโลกรัม ก็สามารถจับส่งตลาดได้ บางฟาร์มสามารถที่จะเลี้ยงไก่พื้นเมืองส่งตลาดได้เมื่อเลี้ยงไปเพียง 12 - 16 สัปดาห์ โดยให้กินอาหารในช่วงเวลาดังกล่าวดังกล่าวที่มีระดับโปรตีน 14-15 เปอร์เซ็นต์

การเลี้ยงไก่ขุนก็เป็นช่องทางอาชีพทำมาหากินได้เป็นอย่างดี เพราะความนิยมกินไก่บ้านมีอยู่ตลอดเวลา อาหารที่จะขุนให้ไก่อ้วนควรเป็นอาหารที่มีพลังงานสูงและย่อยง่าย เช่น อาหารผสมเสร็จหรืออาหารที่มีพลังงานสูงที่มีขายอยู่ทั่วไป เสริมด้วยฟอสฟอรัส พร้อมทั้งพยายามคัดตัวที่มีลักษณะไม่ดี โตช้า อ่อนแอ ออกไปอยู่เสมอ เมื่อไก่มีน้ำหนัก 1 - 1.5 กิโลกรัม ก็พร้อมที่จะส่งตลาดได้ โดยสังเกตจากลักษณะกล้ามเนื้อที่หน้าอกเต็มและแน่น จะเป็นที่ต้องการของตลาดมาก ทำให้ขายได้ราคาดี (ดำรง, 2545)

2.7.5 การเลี้ยงไก่พื้นเมืองไว้กินไข่

เมื่อไก่อายุประมาณ 20 สัปดาห์ หรือ 5 - 5.5 เดือน ก็จะเริ่มให้ไข่ ซึ่งมีวิธีการง่ายๆ แต่ต้องดูแลเอาใจใส่พอสมควร เช่น ตรวจสอบความเรียบร้อยของรังไข่ และทำการถ่ายพยาธิให้ไก่ทุกตัว เมื่อแม่ไก่เริ่มไข่โดยเฉพาะแม่ไก่ที่ไข่ดกจะไข่ในตอนเช้า พอรุ่งขึ้นไข่อีก 1 ฟอง ก็เก็บฟองเก่าออก และเก็บออกทุกๆ วัน ให้เหลืออยู่ในรังไข่ฟองเดียว ไก่ก็จะไข่ไปเรื่อยๆ พอสังเกตเห็นว่าไก่เริ่มจะฟักคือไก่จะกินอาหารน้อยลง เพื่อบังคับตัวมันเองไม่ให้ไข่ต่อไป จะต้องแยกแม่ไก่มาขังเลี้ยงไว้ต่างหาก ควรมีคอกไว้สำหรับขังแม่ไก่ไม่ให้ฟักไข่ได้ แล้วหาอาหารที่มีโปรตีน เช่น ปลาป่น รำ และปลายข้าว หรือถั่วมีอาหารไก่ไข่ยิ่งดี แล้วนำเอาไก่รุ่นตัวผู้ใส่ไว้ในกรง โดยให้อยู่ด้วยกันประมาณ 4 - 5 วัน แม่ไก่ก็จะเริ่มไข่อีก

น้ำจืดสะอาด เป็นสิ่งที่จำเป็นที่จะต้องมิให้ไก่ได้กินตลอดเวลา ไก่ที่กำลงไข่ ถ้าหากขาดน้ำอาจไข่ลดหรือหยุดไข่ บางครั้งอาจถึงขั้นผลัดขนและหยุดไข่ไปนานก็ได้ ถ้าต้องการขยายพันธุ์

พอสังเกตเห็นว่า สีขนและหน้าเริ่มซีดมาก ขนจะเริ่มร่วง ไก่จะผลัดขนและจะไม่ไข่ ในช่วงนี้ควรปล่อยให้แม่ไก่พักไข่และเลี้ยงลูก ซึ่งมักจะเริ่มผลัดขนก่อนช่วงหน้าหนาว ก็จะได้ลูกไก่ในตอนหน้าหนาว ซึ่งลูกไก่จะมีเปอร์เซ็นต์ฟักออกสูงและมีอาหารสมบูรณ์ ลูกไก่จะโตเร็ว ส่วนแม่ไก่หลังจากเลี้ยงลูกแล้วประมาณ 47 วัน จะเริ่มไข่ใหม่ ก็จัดการด้วยวิธีเดิมอีก ก็จะมีไข่ไก่ไว้กินตลอดเวลา (สุพจน์, 2542)

2.7.6 การเลี้ยงไก่พ่อแม่พันธุ์

ไก่สาวจะเริ่มไข่ฟองแรกเมื่ออายุประมาณ 6 - 7 เดือน เมื่อไก่เริ่มไข่ให้เปลี่ยนสูตรอาหารใหม่ให้มีโภชนาการเพิ่มขึ้น เพื่อไก่นำไปสร้างไข่รวมทั้งเพิ่มแร่ธาตุแคลเซียม จากเดิม 0.90 เปอร์เซ็นต์ เป็น 3.75 เปอร์เซ็นต์ ฟอสฟอรัสใช้ประโยชน์ 0.35 เปอร์เซ็นต์ เพื่อนำไปสร้างเปลือกไข่ ส่วนไก่พันธุ์นั้นให้อาหารเช่นเดียวกับแม่ไก่ แต่มีธาตุแคลเซียมต่ำกว่า คือ 0.90 เปอร์เซ็นต์ และฟอสฟอรัส 0.45 เปอร์เซ็นต์ เท่าๆ กับอาหารไก่รุ่นหนุ่มสาว ทั้งนี้เพราะไก่พ่อแม่พันธุ์ไม่จำเป็นต้องให้แคลเซียมและฟอสฟอรัสสูง และอีกประการหนึ่งการให้ธาตุแคลเซียมสูงเช่นเดียวกับไก่แม่พันธุ์หรือให้อาหารสูตรเดียวกับไก่แม่พันธุ์นั้น มีการค้นคว้าและวิจัยพบว่าทำให้การผสมพันธุ์ของพ่อแม่ไก่ไม่ดีมีน้ำเชื้อน้อย และผสมไม่ค่อยติด ดังนั้นการจัดการที่ดีจึงควรแยกสูตรอาหารให้ไก่พ่อแม่พันธุ์ กินจำนวนอาหารที่ให้แม่ไก่กินอยู่ระหว่าง 70 - 80 กรัม/ตัว/วัน การให้อาหารมากกว่านี้ เช่นวันละ 90 - 100 กรัม จะลดไข่ลงและแม่ไก่จะอ้วนมาก จึงควรให้อาหารแบบจำกัดอยู่ที่ 80 กรัม สิ่งที่ต้องการปรับอันดับสองนอกเหนือจากเรื่องอาหาร คือ เรื่องของแสงสว่างเพราะแสงสว่างจะมีผลกระทบโดยตรงกับอัตราไข่ การให้แสงสว่างต่อวันไม่เพียงพอแม่ไก่จะลดไข่ลง แม้ว่าเราจะให้อาหารอุดมสมบูรณ์ครบทุกหมู่และการจัดการเรื่องอื่นๆ อย่างดี แสงเกี่ยวข้องกับ การสร้างฮอร์โมนที่ใช้ในกระบวนการผลิตไข่ของแม่ไก่แสงสว่างที่เพียงพอควรมีความเข้ม 1 ฟุตแคนเดิลในระดับตัวไก่ และต้องให้แสงสว่างวันละ 14 - 15 ชั่วโมงติดต่อกัน การให้แสงสว่างมากกว่านี้ไม่ดี เพราะทำให้ไก่ไข่เป็นเวลากระจัดกระจายบางครั้งไข่กลางคืน ไก่จะจิกกันมาก ตื่นตกใจง่าย และมดลูกทะลักออกมากข้างนอก การจัดการแสงสว่างให้เป็นระบบติดต่อเนื่องกันวันละ 14 - 15 ชั่วโมง แม่ไก่จะไข่ก่อนเวลา 14.00 นาฬิกา ทุกๆ วัน จากการเลี้ยงไก่หนุ่มสาวอายุ 15 - 20 สัปดาห์ โดยจำกัดเวลาการให้แสงสว่างเพิ่มขึ้นสัปดาห์ละ 1 ชั่วโมง จนถึงวันสุดท้ายวันละ 14 - 15 ชั่วโมง แล้วหยุดเพิ่มและรักษาระดับนี้ตลอดไปจนกว่าแม่ไก่จะหยุดไข่และปลดวาง การให้แสงด้วยหลอดไฟนีออนให้ผลดีกว่าหลอดไฟที่มีไส้ทั้งสแตนท์ที่ใช้กันในบ้านทั่วไป เพราะใช้งานได้นานและประหยัดไฟกว่าไม่สิ้นเปลืองค่าไฟฟ้ามากเท่ากับหลอดที่มีไส้ดังกล่าว สำหรับสีของแสงควรให้เป็นสีขาวเพราะหาได้ง่ายราคาถูกและให้ผลดีกว่าสีอื่นๆ

การคำนวณความเข้มของแสงเท่ากับ 1 - 2 ฟุตแคนเดิล (Foot Candle) ในระดับกรงไก่ หรือตัวไก่คำนวณได้จากสูตรดังนี้

ความเข้มของแสง = แรงเทียนของหลอดไฟ x ระยะทางเป็นฟุตจากหลอดไฟถึงระดับหัวไก่ (เป็นฟุตแคนเดิล)

โดยสรุปใช้หลอดนีออน 40 วัตต์ต่อพื้นที่ 200 ตารางฟุตติดหลอดไฟสูงจากพื้นระดับเพดานคอกและวางหลอดไฟห่างกัน 10 - 14 ฟุต สำหรับเปิดไฟเสริมจากเวลา 18.00 - 21.00 นาฬิกาของทุกคืนเพื่อให้ได้แสงสว่างติดต่อกัน 14 - 15 ชั่วโมง (ปศุสัตว์, 2552)

ในการเลี้ยงไก่พื้นเมืองไว้ทดแทนพ่อแม่พันธุ์ เมื่ออายุเกิน 6 เดือนขึ้นไปแล้ว ทำการคัดเลือกไก่ที่มีการเจริญเติบโตดีที่สุดในฝูงไว้ทำเป็นพ่อแม่พันธุ์แม่พันธุ์รุ่นละ 2 - 3 ตัว และจะต้องลดอาหารที่ไปบำรุงการเจริญเติบโตลงบ้างการลดอาหารบำรุงการเจริญเติบโต โดยไปเพิ่มอาหารจำพวกเมล็ดธัญพืชมากกว่าอาหารพวกโปรตีน (ไชยา, 2549)

2.8 การตอนไก่

การตอนไก่ หมายถึง การเอาลูกอ๊อดของไก่ตัวผู้ออกให้หมด เพื่อไม่ให้ไก่ตัวผู้นั้นผลิตฮอร์โมนเพศผู้ออกไป หรือหมายถึง การทำให้ความเจริญทางด้านเพศผู้ลดลงหรือหมดไป

การตอนเป็นการลดพฤติกรรมทางเพศของไก่ ลดความเคลื่อนไหวของไก่ตัวผู้ลง ทำให้ได้เนื้อไก่นุ่ม มีไขมันแทรกตามกล้ามเนื้อ เนื้อมีรสชาติดีกว่าไก่ไม่ตอน หลังจกตอนแล้วอาหารที่ไก่กินก็จะนำไปสร้างเนื้อ และบางส่วนเปลี่ยนเป็นไขมันสะสมอยู่ที่ผิวหนังและตามกล้ามเนื้อ จึงได้เนื้อไก่ที่มีคุณภาพดี

การตอนไก่สามารถทำได้หลายวิธี เช่น การตอนไก่แบบผ่าเอาลูกอ๊อดทิ้ง 2 ข้างออก การตอนแบบนี้เป็นการตอนแบบถาวร หรือการตอนโดยการฝังฮอร์โมนเพศเมียไว้ใต้ผิวหนังบริเวณหัวหรือตอนโดยใช้ฮอร์โมนชนิดน้ำฉีดเข้ากล้ามเนื้อ ซึ่งใช้กันแพร่หลายกับเปิดและห่านก่อนส่งตลาด อย่างไรก็ตาม การตอนไก่สองวิธีหลังเป็นการตอนแบบชั่วคราว เมื่อยาตอนหมดฤทธิ์แล้ว ไก่จะกลับสู่สภาพปกติเหมือนไก่ไม่ตอน

2.9 อาหารและการให้อาหารไก่พื้นเมือง

ความต้องการอาหารของไก่ทุกชนิดไม่ว่าจะเป็นไก่เนื้อ ไก่ไข่ หรือไก่พื้นเมือง ต่างก็ต้องการอาหารเพื่อนำไปใช้ในการดำรงชีวิต การเจริญเติบโต และการขยายพันธุ์ ส่วนความต้องการอาหารของไก่แต่ละตัวจะต้องการอาหารที่แตกต่างกันทั้งด้านคุณภาพและปริมาณ ขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

ปริมาณอาหารที่ไก่กิน ขึ้นอยู่กับ

- ขนาดของไก่ : ไก่ตัวโตต้องการอาหารมากกว่าตัวเล็ก
- การเจริญเติบโต : ไก่ที่โตเร็วจะต้องการอาหารมากกว่าไก่ที่โตช้า
- การให้ผลผลิต : ไก่ไข่ต้องการอาหารมากกว่าไก่ไม่ไข่
- พันธุ์ไก่ : ไก่พันธุ์เนื้อกินอาหารมากกว่าไก่พันธุ์ไข่และไก่พื้นเมือง
- ระบบการเลี้ยง : ถ้าเลี้ยงไก่แบบปล่อยไก่จะกินอาหารมากกว่าเลี้ยงแบบขังเพราะไก่มีการออกกำลังกายมาก
- ชนิดและคุณภาพอาหาร : อาหารที่คุณภาพดี รสชาติดีไก่จะกิน มากกว่าอาหารที่
คุณภาพต่ำ

คุณภาพอาหารที่ไก่กิน ขึ้นอยู่กับ

- อายุไก่ : ไก่อายุน้อยต้องการอาหารที่มีคุณภาพดีกว่าไก่ใหญ่
- การผลิต : ไก่ที่โตเร็ว และไก่ไข่ต้องการอาหารที่มีคุณภาพดี
- ระบบการเลี้ยง : ถ้าเลี้ยงไก่ขังกรงต้องให้อาหารคุณภาพดีกว่าไก่ที่เลี้ยงปล่อย
- ชนิดของไก่ : ไก่พ่อแม่พันธุ์ต้องการอาหารคุณภาพดีกว่าไก่หนุ่ม ไก่สาว
(ธำรงค์ศักดิ์, 2532)

การที่ไก่เจริญเติบโตได้ดี มีความแข็งแรง และให้ไข่ดกต้องได้กินอาหารเพียงพอกับความ
ต้องการ ซึ่งอาหารที่ไก่ต้องการก็สามารถแบ่งได้ 6 ประเภท ด้วยกันคือ คาร์โบไฮเดรต ไขมันและ
น้ำมัน โปรตีน วิตามิน แร่ธาตุ น้ำ(ไชยา , 2549) นอกจากนี้ผู้เลี้ยงจะต้องให้การเอาใจในเรื่อง
อาการและน้ำให้มาก โดยมีการนำเอาอาหารมาผสมมาให้ไก่กิน จะทำให้ไก่โตเร็ว แข็งแรง ให้ไข่
ดก มีอัตราการตายน้อย วิธีการให้อาหารมีวิธีต่างๆแต่ได้ผลดี มีหลักต่อไปนี้

1. ให้อาหารผสมทุกเช้าเย็น เพิ่มเติมจากอาหารที่ไก่หากินได้ตามปกติ
2. ควรซื้อหัวอาหารไก่สำเร็จรูป เอามาผสมกับอาหารที่ผู้เลี้ยงมีอยู่เช่น ผสมในรำหรือปลาย
ข้าว เป็นวิธีการที่สะดวกที่สุด เนื่องจากหัวอาหารผสมสามารถหาซื้อได้ง่ายและผสมได้
สะดวก ใช้เลี้ยงไก่โดยเฉพาะอย่างยิ่งในไก่เล็ก จะทำให้ไก่แข็งแรงและโตเร็วขึ้น
3. ให้อาหารไก่หลายๆชนิดผสมกันเช่น ปลายข้าว รำข้าว ข้าวโพดป่น ข้าวเปลือก กากถั่ว
กากมะพร้าว หัวอาหารไก่สำเร็จรูปชนิดเม็ด หรือชนิดผง
4. มีเปลือกหอยป่น ผสมเกลือป่นตั้งทิ้งไว้ให้ไก่กินได้ตลอดเวลา หรืออาจผสมลงในอาหาร
ที่ไก่กิน จะช่วยให้เปลือกไข่ไม่บาง และแก้ไขปัญหาการจิกกินไข่ของแม่ไก่
5. ควรนำหญ้าสด เช่นหญ้าขน ผักสด หรือใบพืช เช่น ใบถั่ว ใบกระถิน ใบมัน จะทำให้ไก่
ได้รับวิตามินและโปรตีนเพิ่มมากขึ้น

6. ในฤดูแล้ง ไก่มักจะขาดหญ้ากิน ผู้เลี้ยงอาจปลูกกระถินไว้ใกล้ๆ คอก นอกจากนี้ อาจจะทำเพราะข้าวเปลือกหรือถั่วเขียวให้ไก่กินก็ได้
7. การนำเอาเศษอาหาร ควรคำนึงถึงความสะอาดและสิ่งแปลกปลอมที่เป็นพิษต่อไก่ด้วย
8. การใช้แสงไฟมาล่อแมลงในเวลากลางคืน นำแมลงนั้นมาเป็นอาหารไก่ จะได้โปรตีน และยังเป็นการจัดแมลงวิธีหนึ่ง
9. อาหารสำหรับลูกไก่ ควรเป็นอาหารที่ละเอียด ย่อยง่ายต้องให้ทีละน้อย เพื่อป้องกันไม่ให้ระบบย่อยอาหารของลูกไก่ทำงานหนักเกินไป
10. ในช่วงที่แม่ไก่กำลังฟักไข่และให้ไข่ ควรมีอาหารเสริมเป็นพิเศษ เพื่อให้แม่ไก่ทรุดโทรม และไม่ต้องไปหากินไกลๆ

การปรับปรุงอาหารที่ใช้เลี้ยงไก่พื้นเมืองว่าควรใช้อาหารสำเร็จรูปหรือหัวอาหารเพื่อเร่งการเจริญเติบโตในระยะลูกไก่ เมื่อเป็นไก่ใหญ่ควรให้อาหารเสริมเกลือแร่ในอาหาร โดยทั่วไปไก่ใหญ่มักให้อาหารในพื้นที่เป็นหลัก เช่น ไร่ ข้าวเปลือก เศษผัก ปลาย ไล่เดือน ข้าวแห้ง เพื่อลดต้นทุนในการผลิตและการให้อาหารควรให้เป็นเวลา เช้า กลางวัน เย็น หรืออย่างน้อย เช้า เย็น สำหรับการให้น้ำไก่ควรนำน้ำใส่ในภาชนะตั้งให้ไก่กินตลอด เพราะไก่ชอบกินน้ำที่สะอาด ถ้ากรณีไม่ได้เตรียมน้ำสะอาดไว้ให้ ไก่ก็จะไปกินน้ำขังตามแอ่งน้ำหรือน้ำขังทั่วไป ซึ่งเป็นสาเหตุของการเกิดโรคได้ง่าย และควรนำไก่ที่เลี้ยงไว้ไปปล่อยในนาข้าวหรือแปลงปลูกผักหลังจากเก็บเกี่ยวแล้ว เพื่อเก็บกินผลผลิตที่ตกหล่น เช่น ข้าว เศษผัก กุ้ง หอย ปู ปลา มด แมลง ฯลฯ (วัลลภ, 2544)

วัตถุดิบอาหารสัตว์สำหรับเลี้ยงไก่พื้นเมือง

1. วัตถุดิบอาหารประเภทแป้ง ได้แก่ ปลายข้าว ไร่ข้าว ข้าวเปลือก ข้าวโพด ข้าวฟ่าง มันสำปะหลัง เป็นต้น
2. วัตถุดิบอาหารประเภทโปรตีน ได้แก่ ปลาป่น กากถั่วเหลือง ใบกระถิน ใบมันสำปะหลัง กากเมล็ดยางพารา กากปาล์มน้ำมัน
3. วัตถุดิบอาหารประเภทพลังงานสูง ได้แก่ น้ำมันพืช น้ำมันสัตว์ น้ำตาลทรายและกากน้ำตาล เป็นต้น
4. วัตถุดิบอาหารประเภทวิตามินและแร่ธาตุ ได้แก่ แคลเซียม และฟอสฟอรัส ต้องให้เสริมต่างหากในสูตรอาหาร ในรูปของกระดูกป่นหรือโคแคลเซียมฟอสเฟต หรือเปลือกหอยป่น กรณีที่ขาดแคลเซียมเพียงอย่างเดียว ไก่ที่เลี้ยงแบบปล่อยจะได้รับวิตามินและแร่ธาตุบางส่วนจากแสงแดดหญ้าและผักสด
5. วัตถุดิบอาหารประเภทกรดอะมิโนสังเคราะห์ ได้แก่ แอล -ไลซีนและดีแอล -เมทไธโอนีน

การให้อาหารไก่พื้นเมือง

แบ่งตามความแตกต่างของอาการที่ให้ตามขนาดอายุของไก่ออกเป็น 3 ระยะดังนี้

1. ระยะลูกไก่เล็กอายุ 0 - 6 สัปดาห์ควรมีโปรตีน 18 - 20 เปอร์เซ็นต์ เป็นอาหารที่มีคุณภาพดี ย่อยได้ง่าย เพื่อให้ลูกไก่ได้รับสารอาหารต่างๆ อย่างพอเพียง ซึ่งจะช่วยให้ลูกไก่มีความสมบูรณ์แข็งแรงและโตเร็ว อันจะมีผลต่อเนื่องไปถึงการเจริญเติบโตของไก่ระยะต่อไปด้วย ทำให้สามารถลดระยะเวลาในการเลี้ยงจนถึงส่งตลาดได้ ควรเลือกใช้อาหารผสมสำหรับไก่ไข่เล็กมาใช้แทนก็ได้ให้อาหารตลอดเวลาอย่างเต็มที่ โดยให้ครั้งน้อยๆ แต่บ่อยครั้ง เพื่อให้อาหารในรางใหม่และสดอยู่เสมอ นอกจากนี้เป็นการกระตุ้นให้ลูกไก่กินอาหารได้เพิ่มมากขึ้นด้วย

ตาราง 1 น้ำหนักและจำนวนอาหารที่ใช้เลี้ยงลูกไก่พื้นเมืองอายุ 0 - 6 สัปดาห์

อายุลูกไก่	น้ำหนักตัว (กรัม/ตัว)	จำนวนอาหารที่ให้ (กรัม/ตัว)	อัตราแลกเปลี่ยน (กิโลกรัม)	การจัดการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง
สัปดาห์ที่ 1	49	7	0.86	- หยอดวัคซีนป้องกันโรคนิวคาสเซิล
สัปดาห์ที่ 2	76	11	1.46	หลดคลุมอึกเสบติดต่อ ฝึคยเมืออายุ
สัปดาห์ที่ 3	115	21	2.18	1-7 วัน
สัปดาห์ที่ 4	185	30	2.45	- อัตราการตายไม่เกิน 3%
สัปดาห์ที่ 5	250	32	2.46	- ชั่งน้ำหนักเฉลี่ยเมือสิ้นสัปดาห์โดย
สัปดาห์ที่ 6	370	33	2.48	การสุ่มตัวอย่าง 10% เพื่อหาค่าเฉลี่ยเปรียบเทียบกับตารางมาตรฐาน

2. ระยะไก่รุ่น ต้องการโปรตีนประมาณ 16 เปอร์เซ็นต์ ควรเลือกใช้สูตรอาหารสำหรับไก่รุ่นหรืออาจใช้อาหารผสมสำเร็จรูปสำหรับไก่ไข่รุ่นมาเลี้ยงก็ได้ ควรยึดหลักให้ไก่ได้กินอาหารอย่างเต็มที่เพื่อให้ไก่มีการเจริญเติบโตได้สูงสุด เมื่อไก่มีอายุ 3 เดือนขึ้นไปจะมีน้ำหนัก 1.2 กิโลกรัมขึ้นไป ซึ่งสามารถขายส่งตลาดเป็นไก่เนื้อได้ แต่ถ้าต้องการคัดเลือกไก่รุ่นที่มีลักษณะดี เพื่อเลี้ยงเป็นพ่อพันธุ์แม่พันธุ์จะต้องมีการควบคุมอาหาร โดยเริ่มตั้งแต่ไก่อายุได้ 10 สัปดาห์ เพื่อป้องกันไม่ให้ไก่อ้วนเกินไป ซึ่งจะทำให้มีผลต่อไปถึงระยะให้ไข่ ทำให้ได้ผลผลิตไข่น้อยและมีอัตราการผสมติดต่ำ (ดำรง, 2545)

การเลี้ยงไกระยะเจริญเติบโตระหว่าง 7 - 16 สัปดาห์ เป็นการเลี้ยงบนพื้นดินปล่อยฝูงๆ ละ 100 - 200 ตัว ในอัตราส่วนไก่ 1 ตัว ต่อพื้นที่ 1.4 ตารางฟุต หรือไก่ 8 ตัว ต่อตารางเมตร พื้นที่คือ

กรองด้วยเกลือหรือวัสดุดูดซับความชื้นได้ดี การเลี้ยงไก่อะยะนี้ไม่ต้องแยกไก่ตัวผู้ออกจากไก่ตัวเมียเลี้ยงปนกัน การเลี้ยงที่มีวัตถุประสงค์เพื่อขายเป็นไก่เนื้อพื้นเมือง จะต้องเลี้ยงแบบให้อาหารกินเต็มที่ มีอาหารในถังและรางอาหารตลอดเวลา เพื่อเร่งการเจริญเติบโตให้ได้น้ำหนักตามที่ต้องการ ให้น้ำสะอาดกินตลอดเวลา ทำความสะอาดขวดน้ำ วันละ 2 ครั้ง คือ เช้าและบ่าย ลูกไก่อะยะนี้ต้องการอาหารที่มีลักษณะยาวที่กินได้ทั้งสองข้าง ยาว 4 นิ้วต่อไก่ 1 ตัว หรือรางอาหารชนิดถังที่ใช้แขวนจำนวน 3 ถังต่อไก่ 100 ตัว ต้องการรังกาน้ำอัตโนมัติยาว 4 ฟุต หรือน้ำ 24 - 32 ลิตร ต่อไก่ 100 ตัว ฉีดวัคซีนป้องกันโรคนิวคาสเซิล ฉีดเมื่อลูกไก่อายุครบ 8 สัปดาห์

แต่สำหรับเกษตรกรที่มีพื้นที่กว้าง เช่น ในไร่นา หรือที่ปลูกสวนไม้ผลหรือมีแปลงหญ้า ก็สามารถเลี้ยงแบบปล่อยให้หากินเองตามธรรมชาติแล้วเสริมอาหารผสมในเวลาเย็นใกล้ค่ำ และงดให้อาหารเช้าเพื่อบังคับให้ไก่ไปหากินเอง ถ้าเราให้อาหารเช้าไก่จะไม่ออกหากินดังนั้นจึงเปลี่ยนให้อาหารเวลาเย็นเวลาเดียวให้กินจนอิ่มเต็มกระเพาะ ส่วนน้ำจะต้องมีให้กินตลอดเวลาทำการป้องกันโรคระบาดนิวคาสเซิลโดยการฉีดวัคซีนเมื่ออายุ 16 สัปดาห์

ตาราง 2 น้ำหนักและจำนวนอาหารที่เลี้ยงของไกรุ่นพื้นเมืองอายุ 7 - 16 สัปดาห์

อายุไก่ (สัปดาห์)	น้ำหนักรวม (กรัม/ตัว)	จำนวนอาหาร (กรัม/ตัว/วัน)	อัตราแลกเนื้อ (กิโลกรัม)	การจัดการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง
7	443	38	2.50	- ตัดปากไก่ 1/3
8	363	55	2.56	
9	676	50	2.62	
10	872	55	2.75	- ฉีดวัคซีนเอ็มพี และอหิวาต์ไก่
11	901	57	2.79	พร้อมหยอดวัคซีนหลอดลม
12	1,146	64	2.80	อีกเสบติดต่อ
13	1,248	66	2.97	- ให้แสงสว่างไม่เกินวันละ 12 ชั่วโมง
14	1,386	69	3.21	
15	1,490	73	3.46	- เปลี่ยนวัสดุรองพื้นทุกๆ รุ่นที่
16	1,689	80	3.50	นำไกรุ่นใหม่เข้ามาเลี้ยง

3. ระยะพ่อแม่พันธุ์ เลือกใช้สูตรอาหารสำหรับไก่พ่อแม่พันธุ์ หรือให้อาหารผสมสำเร็จรูปสำหรับไก่อะยะให้ไข่ที่มีโปรตีน 15 - 16 เปอร์เซ็นต์ ระยะนี้ควรมีการควบคุมปริมาณที่ให้เช่นเดียวกับในระยะไกรุ่น เพื่อป้องกันไม่ให้ไก่อ้วนเกินไป ควรให้อาหารประมาณวันละ 80 - 95 กรัม

ในการเปลี่ยนให้อาหารสูตรใหม่ทุกครั้ง หรือเปลี่ยนวัตถุดิบที่ใช้ในสูตรอาหาร ไม่ควรเปลี่ยนสูตรอาหารแก่ไก่กินกะทันหัน เพราะไก่อาจปรับตัวไม่ทันและอาจเกิดความเครียด กินอาหารลดลง ชะงักการเจริญเติบโตและการให้ไข่ลดลงได้ ควรจะค่อยๆ ทำการเปลี่ยนให้อาหารสูตรใหม่แก่ไก่กิน โดยนำอาหารสูตรใหม่มาผสมกับอาหารสูตรเก่า แล้วฝึกให้ไก่จิกจนคุ้นก่อน ประมาณ 3 - 4 วัน จึงค่อยเปลี่ยนเป็นให้อาหารสูตรใหม่ทั้งหมด (ดำรง, 2545)

2.10 โรคและการป้องกันโรค

2.10.1 โรคนิวคาสเซิล เป็นโรคระบาดไก่ที่ร้ายแรงที่สุด มีชื่อเรียกหลายอย่างแตกต่างกันไปตามท้องถิ่น เช่น โรคไข้เหนียว โรคกระแตเวียน มีระบาดทั่วไป ถ้าเกิดขึ้นในฝูงใดมักจะทำให้ไก่ตายหมด ในไก่ใหญ่ไข่จะลด และยังแพร่ระบาดไปยังฝูงอื่นๆ ที่ใกล้เคียงกันได้อย่างรวดเร็ว

อาการของโรค ไก่จะแสดงอาการป่วยหลังจากได้รับเชื้อโรคเป็นเวลา 3 - 6 วัน จะมีอาการหายใจลำบาก มีเสียงดังในเวลาหายใจ และอ้าปาก มีน้ำมูกไหล หัวสั้น กระตุก คอบิด ท้องเสีย ขาและปีกเป็นอัมพาต เดินหมุนเป็นวง บางครั้งอุจจาระร่วงเป็นสีเขียวปนขาว แม่ไก่กำลังไข่จะหยุดไข่ทันที และมักตายภายใน 1 อาทิตย์ ถ้าหากหายใจจากโรคนี้นี้พิการ คอบิด ขาและปีกใช้งานไม่ได้ผิดปกติ

สาเหตุของโรคนี้นี้เกิดจากเชื้อไวรัสชนิดหนึ่ง ซึ่งติดต่อกันโดยตรงในไก่ป่วยที่อยู่ใกล้ชิดกัน กินน้ำอาหารร่วมกัน ติดไปกับอุปกรณ์การเลี้ยง คน และสัตว์เลี้ยง เช่น สุนัข แมว นก หนู และแมลงวัน หรือจากการชำแหละไก่ที่ป่วยและตายด้วยโรคนี้นี้เชื้อจะระบาดเมื่อมีการนำไปจำหน่าย หรือนำไปบริโภค

การป้องกัน โรคนิวคาสเซิลควรปฏิบัติดังนี้

1. สร้างคอกให้โปร่งถูกสุขลักษณะ มีหลังคากันแดดกันฝนได้ อากาศถ่ายเทได้สะดวก
2. ดูแลทำความสะอาดคอกไก่ และบริเวณใกล้เคียงให้สะอาด
3. อาหารที่ไก่กินไม่หมด ควรนำออกทิ้งอย่าปล่อยให้เน่าเสีย
4. มีน้ำสะอาดให้ไก่กินได้ตลอดเวลา
5. ถ้าพบไก่ป่วยให้แยกออกจากฝูง แล้วแยกขังคอกต่างหาก
6. กำจัดซากไก่ที่เป็นโรคโดยการเผาหรือฝัง
7. การนำไก่จากที่อื่นมาเลี้ยงควรแยกขังไว้ดูอาหารอย่างน้อย 10 วัน

เนื่องจากโรคนี้นี้ไม่มีทางรักษาให้หายขาดได้ การป้องกันโรคทำได้โดยการให้วัคซีน วัคซีนป้องกันโรคมียู 2 ชนิดด้วยกัน คือ ชนิดหยอดจุมูก และชนิดแทงปีก ซึ่งใช้กับไก่อายุ 3 เดือนขึ้นไป

2.10.2 โรคฝีดาษ เป็นโรคระบาดที่พบมากในลูกไก่ และไก่รุ่น นกพิราบก็เป็นโรคได้ ติดต่อกันได้รวดเร็วมาก มักจะทำให้ไก่ตายเป็นจำนวนมาก ตัวที่ไม่ตายจะแคะแคะกรีน ไม่เจริญเติบโต หลังจากได้รับเชื้อโรคแล้วประมาณ 1 อาทิตย์ ไก่จะแสดงอาการซึ่งอาจพบได้ 2 ลักษณะคือ

1. เกิดตุ่มฝีดาษลักษณะคล้ายหูด เกิดขึ้นตามผิวหนังบริเวณที่ไม่มีขน เช่น บริเวณหน้า หงอน เหนียง หนังตา และขาระยะแรกเป็นตุ่มเล็ก ๆ ต่อมาจะค่อยๆ ใหญ่ขึ้น ที่หัวของฝีเป็นแผลมีสะเก็ดสีน้ำตาลปิดอยู่ ต่อมาจะแห้งและลอกหลุดออกไป

2. ตุ่มฝีดาษชนิดที่เป็นแผล เกิดขึ้นในลำคอ ทำให้ไก่กินอาหารลำบาก น้ำลายไหลยืด มีกลิ่นเหม็น เป็นมากๆ จะทำให้ไก่ตายได้

สาเหตุของโรคนี้เกิดจากเชื้อไวรัส ติดต่อกันได้หลายทาง เช่น แผลที่เกิดจากของมีคม แผลจากการจิกตักกันในฝูง หรือมีขุมเป็นพาหนะที่สำคัญในการนำเชื้อโรคไประบาดในไก่ตัวอื่นๆ โดยขุมกินเลือดไก่ป่วยในระยะที่มีเชื้ออยู่ในกระแสเลือด เชื้อโรคจะเข้าไปอยู่ในตัวขุม เมื่อขุมไปกัดดูดเลือดไก่ อีก ก็จะปล่อยเชื้อโรคเข้าไป

การป้องกันโรคฝีดาษควรปฏิบัติดังนี้

1. ในการเลี้ยงลูกไก่เล็ก ควรระวังอย่าให้ขุมกัด
2. ใช้ทิงเจอร์ไอโอดีน ทาตามตุ่มฝีที่ที่เกิดขึ้น เพื่อลดการอักเสบของฝี และให้ยาปฏิชีวนะ ละลายน้ำให้กินติดต่อกัน 3 - 4 วัน
3. การทำวัคซีนป้องกันโรคฝีดาษ ใช้เข็มแทงปีก โดยแทง 1 ครั้ง ทำกับไก่อายุ 10 วัน ไก่จะมีภูมิคุ้มกันโรคได้นาน 1 ปี

2.10.3 โรคคอหิวตไ้ เป็นโรคติดต่อร้ายแรงที่พบได้ในไก่ เป็ด ห่าน และนกอีกหลายชนิด ระบาดได้ทุกฤดูกาล

สาเหตุและการติดต่อ เกิดจากเชื้อแบคทีเรียชนิดหนึ่งติดต่อได้หลายทางเช่น โดยกินอาหาร หรือน้ำที่มีเชื้อโรคเข้าไปปะติดต่อกันในไก่ป่วยที่ใกล้ชิดกัน เชื้อโรคติดไปกับอุปกรณ์การเลี้ยง คน และสัตว์เลี้ยง เช่น สุนัข แมว ตลอกจน นกหนู ก็เป็นตัวนำโรคได้ เป็ดไก่ที่เลี้ยงใกล้แหล่งน้ำ ซากเป็ดไก่ที่เป็นโรค และสิ่งขับถ่ายที่ตกลงในน้ำนั้น เชื้อโรคจะแพร่กระจายไปตามกระแสน้ำได้ หรือจากการชำแหละเป็ดไก่ที่ป่วยและตายด้วยโรค เชื้อโรคก็สามารถแพร่กระจายไปสู่ไก่ตัวอื่นๆ ในแ่บริเวณใกล้เคียงได้

อาการของโรคคอหิวตไ้ ถ้าเป็นอย่างร้ายแรงไก่อาจตาย โดยไม่แสดงอาการให้เห็น ถ้าเป็นอย่างอ่อน ไก่อาจจะป่วยเป็นแรมเดือน มีอาการหงอยซึม เมื่ออาหาร กระห่านน้ำจัด ท้องร่วง อุจจาระมีสีเหลืองหรือเขียว หงอนและเหนียงมีสีคล้ำกว่าปกติ ในรายที่เป็นอย่างเรื้อรังเหนียงจะบวม บางตัวจะบวมที่ข้อขา ทำให้เดินไม่สะดวก

การป้องกันโรคคอหอยอักเสบที่ควรปฏิบัติดังนี้

1. การสุขาภิบาลสำคัญมากในการป้องกันโรค ต้องระวังความสะอาดภายในเล้าไก่ การสร้างโรงเรือนต้องโปร่ง เย็นสบาย ไม่อบอ้าวและไม่สกปรก
2. ฉีดวัคซีนป้องกันโรคคอหอยอักเสบ เมื่อไก่อายุ 1 - 3 เดือน ฉีดวัคซีนแทงเข้ากล้ามเนื้อหรือใต้ผิวหนัง จำนวน 1 ซี.ซี. ไก่จะมีภูมิคุ้มโรคได้นาน 3 เดือน เมื่อไก่อายุ 3 เดือนขึ้นไป ฉีดวัคซีนเข้ากล้ามเนื้อหรือใต้ผิวหนังเช่นกัน แต่ใช้จำนวน 2 ซี.ซี. จะมีภูมิคุ้มโรคได้นาน 3 เดือน และต้องทำซ้ำทุกๆ 3 เดือน
3. การรักษาโดยใช้ยาปฏิชีวนะ หรือยาฆ่าเชื้อ ละลายน้ำให้ไก่ติดต่อกันนาน 2 - 3 วัน และควรปรึกษากับสัตวแพทย์

2.10.4 โรคหลอดลมอักเสบ เป็นโรคติดต่อทางระบบทางเดินหายใจ เกิดได้กับไก่ทุกอายุ แต่ในลูกไก่เล็กจะติดโรคนี้ได้ง่ายกว่า และตายมากกว่าในไก่ใหญ่ ไก่ที่เป็นโรคนี้จะแสดงอาการคล้ายเป็นหัด โดยเฉพาะในลูกไก่ จะมีอาการหายใจลำบาก อ้าปากเวลาหายใจ และมีเสียงครืดคราดตาแฉะ หงอยซึม ลูกไก่มักตายเพราะหายใจไม่ออก เนื่องจากจะมีน้ำเมือกอุดในหลอดลม ส่วนในแม่ไก่จะตายน้อยกว่า แต่มีผลกระทบต่อการใช้ ทำให้ไข่ลดลงอย่างรวดเร็ว คุณภาพของไข่เลวลง เช่น เปลือกไข่บาง นิ่มขรุขระ ไข่ขาวเหลวเป็นน้ำ ฟักออกเป็นตัวน้อย

สาเหตุและการติดต่อ เกิดจากเชื้อไวรัสชนิดหนึ่ง การแพร่ระบาดรวดเร็วมาก ไก่จะได้รับเชื้อโรคโดยการหายใจเอาเชื้อโรคที่ปลิวฟุ้งในอากาศ หรือการกินเชื้อโรคที่ปนอยู่ในอาหารหรือน้ำเข้าไป

การป้องกันโรคหลอดลมอักเสบควรปฏิบัติดังนี้

1. อย่าเลี้ยงลูกไก่ต่างรุ่นปนเปกัน ควรเลี้ยงให้ไก่เล็กอยู่ห่างไก่ใหญ่
2. หมั่นดูแลทำความสะอาดเล้าไก่ และภาชนะต่างๆที่ใช้ในเล้าไก่และใช้น้ำยาฆ่าเชื้อโรค
3. อาหารที่ใช้เลี้ยงไก่ต้องเป็นอาหารที่มีคุณภาพดี อาหารที่ไก่กินไม่หมดให้ทิ้ง อย่าปล่อยให้เน่าเสีย ควรเก็บล้างให้หมด
4. โรคนี้ไม่มียารักษาโดยตรง วิธีป้องกันที่ดีที่สุด คือ การให้วัคซีนป้องกันโรคล่วงหน้า โดยใช้วัคซีนหยอดตาหรือจุ่มลูกไก่เมื่อได้ 2 อาทิตย์ และหยดซ้ำทุก 3 เดือน

2.10.5 โรคพยาธิภายนอก ได้แก่ เหา หมัด ไร ที่อาศัยตามผิวหนังและขนไก่ จะดูดเลือดและกัดกินผิวหนังและขนไก่ ทำความรำคาญให้ไก่ ทั้งกลางวันและกลางคืน ไก่ไม่มีความสุข จนทำให้ไก่สุขภาพอ่อนแอ ชูบพอมลง โลหิตจาง และความต้านทานโรคลดลง

การรักษา ทำได้โดยใช้ยากำจัดพยาธิภายนอกที่มีจำหน่ายในท้องตลาด เช่น โรทีโนน มาลาไทออน ใช้ละลายน้ำฉีดพ่นบริเวณเล้าไก่และกรงไก่เป็นประจำ อย่าให้ถูกตัวไก่ แต่เวลาพ่นจะต้อง

ระวังเพราะเป็นอันตราย โดยใช้มาลาโทอน 5 เปอร์เซ็นต์ แต่อาจจะละลายน้ำอย่างอ่อนๆ ในขนาดเพียง 0.5 เปอร์เซ็นต์ จุ่มไถ่ลงในน้ำยาเพื่อฆ่าหมัดหรือโร ย่าที่ใช้ทั่วๆ ไป ได้แก่ โลดีน ทูบแซ่น้ำให้ น้ำขาวออก แล้วผสมน้ำลงไปพอประมาณ จับไถ่จุ่มลง หรือใช้ยาผงสำเร็จรูปโรยตามตัวไถ่โดยตรงก็ได้ อาจใช้ยาสูบอย่างจุนแซ่น้ำบีบให้เข้มข้น แล้วจับตัวไถ่จุ่มลงไป หรือจะดำยาสูบอย่างจุนให้ ปั่น แล้วนำไปโรยตามรังไข่และบริเวณลำไถ่ก็ได้ หรืออีกวิธีหนึ่ง ให้ทำที่เกลืออกฝุ่น โดยนำเกลือ สี่เหลี่ยมลูกประมาณ 1 ลูก ใช้ยาสูบอย่างจุน ดำให้ปั่นเป็นแป้ง ผสมกับปูนขาว (หรือขี้เถ้า) และดิน ใส่ไว้ในถัง รดน้ำพอชุ่มให้ไถ่เกลือก่อก วิธีช่วยลดเหาหรือไรไถ่ลงได้ ทั้งประหยัดและได้ผลดี

2.10.6 พยาธิไส้เดือน พยาธิชนิดนี้จะทำอันตรายต่อไถ่อายุ 1 - 3 เดือนได้มาก ไถ่พยาธิจะ ปนออกมากับอุจจาระ เมื่อได้รับความร้อนและความชื้นพอเหมาะ ไถ่พยาธิจะเจริญเป็นระยะติดต่อ ซึ่งจะมีตัวอ่อนอยู่ภายใน ไถ่จะติดพยาธิโดยกินไถ่ระยะติดต่อเข้าไป ไถ่เมื่อเป็นโรคจะมีอาการชวบ ผอม เบื่ออาหาร ขนหอยง ปีกตก เติบโตช้า ท้องเสีย ถ้ามีพยาธิมาก ลูกไถ่จะตายภายใน 10 วัน ในไถ่ ใหญ่ไถ่จะลดลงอย่างเห็นได้ชัด

การป้องกันและกำจัดพยาธิ ควรปฏิบัติดังนี้

1. ทำความสะอาดคอกย่อยๆ และนำอุจจาระไปทิ้งให้ไกลจากที่เลี้ยงไถ่ หรือเอาไปใส่ถังไม้ 2 ชั้น ซึ่งระหว่างกลางใส่ขี้เถ้าไว้และมีฝาปิด ทิ้งไว้ 2 สัปดาห์ ไถ่พยาธิจะถูกทำลาย เอาอุจจาระไป ใช้เป็นปุ๋ยได้

2. อย่าให้คอกชื้นแฉะ และพยายามให้คอกถูกแสงแดดเสมอ

3. การเลี้ยงลูกไถ่บนตะแกรงลวดตาข่าย จะป้องกันพยาธิได้ดี

4. การรักษาพยาธิไส้เดือน ใช้ยาพวกปีปเปอราซีนชนิดแคบซูล ขนาด 200 มิลลิกรัม ต่อ น้ำหนักไถ่ 1 กิโลกรัม หรือใช้ผสมลงในอาหารให้ไถ่กิน ในขนาด 0.5 เปอร์เซ็นต์ เมื่อไถ่อายุได้ 2 - 3 เดือน ไม่ควรให้อาหารมากเกินไป ควรผสมให้ไถ่กินอาหารได้หมดวันเดียว หรืออาจจะให้ไถ่อด อาหารก่อนให้ยาก็ได้ เพื่อทำให้ไถ่อยากกินอาหารวันที่ให้ยาถ่ายพยาธิ ต่อไปให้ซ้ำเป็นระยะๆ ทุก 3 - 4 เดือน จะช่วยให้ไถ่แข็งแรงสมบูรณ์ หรือถ้าไม่สะดวกในการหาซื้อจะใช้ของที่มีอยู่ในพื้นบ้านก็ได้ โดยใช้หมากแข็งที่ไถ่กินนำมาแช่น้ำให้อ่อนตัว แล้วตำให้แหลก ปั่นให้เป็นเม็ดขนาดเล็ก

ข้าวโพด ให้ไถ่กินตัวละ 1 เม็ด

2.10.7 โรคพยาธิหยันตาไถ่ พบได้ในไถ่ที่เลี้ยงในหากินตามที่รก หรือในเล้าที่มีแมลงสาบ อาศัยอยู่ จะพบว่า หยันตาไถ่จะมีพยาธิตัวเล็กๆ สีขาวยาวประมาณครึ่งเซนติเมตร ในมุมด้านหัวตา ของไถ่

สาเหตุ แผลงสาบเป็นพาหะชั่วคราวที่พยาธิ จะไปเจริญเติบโต จากไข่เป็นตัวอ่อน
 แผลงสาบ จากไข่เป็นตัวอ่อนอยู่ภายในตัวแมลงสาบ เมื่อไต่กินแมลงสาบจะติดโรคพยาธินี้ ตัวอ่อน
 พยาธิจะเคลื่อนตัวจากปากไต่เข้าไปทางจมูก แล้วเข้าไปในท่อน้ำตาไปสู่ที่หัวตา
 อาการ ไต่จะกระพริบตาบ่อยๆ น้ำตาไหล ถูตามกับหัวปีก พยาธิจะรบกวนตาไต่ ทำให้ตา
 อักเสบเป็นหนอง ตาวมปิด และจะพบพยาธิในน้ำตาไต่ซ่อนอยู่ที่มุมตาด้านหัวตาของไต่
 การป้องกันและการรักษา ต้องกำจัดแมลงสาบให้หมดไปจากบริเวณแล้วไต่ รักษาความ
 สะอาดของแล้วไต่และที่เก็บอาหาร อย่าให้กรงรังเป็นที่อาศัยของแมลงสาบได้ การรักษาทำได้โดย
 ใช้ไม้พันสำลี เช็ดเอาก้อนหนองที่น้ำตาออก แล้วใช้น้ำเกลือหรือน้ำมะเกลือ หรืออาจใช้ยาจุนแซ่
 น้ำจืดได้น้ำสีชาอ่อนๆ หยอดน้ำตาไต่แล้วเช็ดเอาพยาธิออก หยอดตาด้วยยาหยอดตาที่มียา
 ปฏิชีวนะ เช่น คลอแรมเฟนิคอล เพื่อลดการอักเสบของตาวันละ 2 ครั้ง เช้าและเย็นประมาณ 2 - 3
 วัน จนกว่าจะหายเป็นปกติ (วัลลภ, 2544)

โปรแกรมการทำวัคซีน

การที่ไต่จะมีภูมิคุ้มโรคขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายประการ เช่น โปรแกรมการทำวัคซีนที่
 ดี การเลือกวัคซีนที่เหมาะสม และคุณภาพดี วิธีการให้วัคซีน ดินฟ้าอากาศและสุขภาพของฝูงไต่เอง
 ขณะที่ทำวัคซีน เป็นต้น นอกจากนี้ การที่ทำวัคซีนกับฝูงไต่พร้อมๆ กัน ซึ่งเป็นการยากที่จะให้ไต่
 ทุกตัวสร้างภูมิคุ้มกันโรคได้ดีเท่าเทียมกัน ถึงแม้ว่าทำวัคซีนไปแล้วได้ผลสมบูรณ์ตามเป้าหมาย แต่
 โรคอาจจะเกิดกับไต่บางส่วน ทำให้ภูมิคุ้มกันโรคหมดเร็วกว่าที่ควร ดังนั้นบางครั้งจึงจำเป็นต้องมี
 การทำวัคซีนซ้ำ

ข้อควรทราบก่อนการทำวัคซีน

1. ทำวัคซีนให้แก่สัตว์ที่มีสุขภาพสมบูรณ์แข็งแรง และไม่เป็นโรคเท่านั้น
2. ศึกษารายละเอียดการเก็บรักษา และการทำวัคซีนตามคำแนะนำเฉพาะของวัคซีนแต่ละ
 ชนิด เพื่อให้ได้วัคซีนที่มีคุณภาพที่สุด และสามารถเก็บรักษาได้นาน
3. ให้วัคซีนตามแนะนำของสัตวแพทย์เท่านั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่มีโรคระบาด
 เกิดขึ้นแล้ว หรือเกิดโรคระบาดในบริเวณใกล้เคียง
4. วัคซีนสามารถให้จนถึงวันหมดอายุที่ระบุไว้ข้างขวด
5. อย่าให้วัคซีนถูกความร้อนหรือแสงแดด และต้องให้วัคซีนครบตามขนาดที่กำหนดไว้
6. หลังให้วัคซีนแก่สัตว์ที่กำลังจะนำส่งโรงฆ่าควรเว้นช่วงเวลาตามคำแนะนำของวัคซีนแต่
 ละชนิด
7. วัคซีนที่เหลือจากการใช้ควรทิ้ง เพื่อหลีกเลี่ยงจากการปนเปื้อนด้วยเชื้อโรคอื่น ซึ่งจำทำ
 ให้คุณภาพวัคซีนลดลงและเป็นอันตรายในการนำไปใช้ครั้งต่อไป

8. ขวดบรรจุวัคซีนหรือภาชนะที่ใช้ในการผสมวัคซีน เมื่อใช้แล้วควรต้มหรือเผาทำลายเชื้อก่อนทิ้ง โดยเฉพาะวัคซีนเชื้อเป็น

9. ต้องให้วัคซีนเมื่อหมดระยะเวลาความคุ้มครองของวัคซีนแต่ละชนิด

10. วัคซีนแบบที่ต้องผสมน้ำยาละลาย เมื่อผสมแล้วต้องใช้ให้หมดภายใน 2 ชั่วโมง ซึ่งระหว่างนั้นต้องเก็บวัคซีนในกระดิกน้ำแข็ง

11. สัตว์บางตัวอาจเกิดการแพ้หลังฉีดวัคซีน ดังนั้นจึงควรรอสังเกตอาการสัตว์ภายหลังจากฉีดวัคซีนแล้วประมาณ 1 ชั่วโมง ถ้าเกิดอาการแพ้ให้รักษาด้วย แอดรีนาลีน หรือ แอนติฮิสตามีน

12. วัคซีนที่เสื่อมคุณภาพ หมดยุ มีการปนเปื้อน หรือสีของวัคซีนเปลี่ยนไปห้ามนำมาใช้

13. การฉีดวัคซีนให้ได้ผล ต้องพยายามฉีดให้แก่สัตว์ทุกตัวในหมู่บ้านยิ่งปริมาณสัตว์ที่ได้รับวัคซีนมาก ระดับภูมิคุ้มกันโรคในฝูงก็ยิ่งสูง โอกาสที่เกิดโรคระบาดมีน้อย

14. การให้วัคซีนเพื่อสร้างระดับความคุ้มโรคในแม่พันธุ์ สามารถถ่ายทอดภูมิคุ้มกันให้ลูกได้ในระยะแรกเกิด

15. สัตว์จะป่วยหลังจากได้รับเชื้อโรคหรือไม่ ขึ้นอยู่กับปริมาณและความรุนแรงของเชื้อโรคที่เข้าสู่ร่างกาย หากเชื้อโรคมีปริมาณและความรุนแรงมากอาจทำให้สัตว์เป็นโรคได้

16. ไม่ควรหวังผลจากการฉีดวัคซีนแต่เพียงอย่างเดียว การป้องกันการติดโรคจากแหล่งอื่น การจัดการและสุขาภิบาลที่ดีจะช่วยป้องกันการเกิดโรคได้ดีที่สุด

การเตรียมก่อนทำวัคซีน ควรปฏิบัติดังนี้

1. การเตรียมอุปกรณ์ก่อนทำวัคซีน เช่น เข็มและกระบอกฉีดยา ต้องต้มในน้ำสะอาดให้เดือดนาน 15 นาที ก่อนใช้และหลังใช้ ห้ามแช่ในน้ำยาฆ่าเชื้อโรค

2. วัคซีนชนิดเป็นน้ำหรือน้ำมันพร้อมฉีด จะต้องทำความสะอาดจุกยางและคอขวด ด้วยน้ำสำลีชุบแอลกอฮอล์ เขย่าวัคซีนให้เป็นเนื้อเดียวกัน แล้วใช้เข็มและกระบอกฉีดยาที่ต้มสะอาดแล้ว ดูดวัคซีนออกมาตามขนาดที่จะใช้

3. วัคซีนที่ต้องผสมก่อนใช้ ต้องใช้เข็ม และกระบอกฉีดน้ำที่ต้มสะอาดดูดยาละลายที่เตรียมไว้สำหรับวัคซีนแต่ละชนิดฉีดเข้าไปในขวดบรรจุวัคซีน เขย่าให้เข้ากันประมาณ 2 - 5 นาที แล้วดูดวัคซีนออกมาตามขนาดที่จะใช้ วัคซีนที่ละลายแล้วต้องใช้ให้หมดภายใน 2 ชั่วโมง ระหว่างการใช้จะต้องเก็บวัคซีนในกระดิกน้ำแข็ง สำหรับหลอดบรรจุวัคซีนและอุปกรณ์ในการทำ เมื่อใช้แล้วควรต้มทำลายเชื้อก่อนทิ้งหรือเก็บไว้ โดยเฉพาะวัคซีนเชื้อเป็น

ตำแหน่งบนตัวสัตว์ที่จะใช้วัคซีนสัตว์ปีก

1. ฉีดเข้ากล้ามเนื้อ ใช้เข็มเบอร์ 20-21 ยาว ½ นิ้ว บริเวณกล้ามเนื้อหน้าอก หรือกล้ามเนื้อโคนขาหลัง ฉีดเข้ากล้ามเนื้อขาหลัง เนื่องจากกล้ามเนื้อขาหลังมีเส้นประสาทใหญ่พาดผ่าน

2. ฉีดเข้าใต้ผิวหนัง ใช้เข็มเบอร์ 20 - 21 ยาว ½ นิ้ว บริเวณหลังคอ
3. หยอดตา ดึงหนังตาล่าง หยดวัคซีนด้วยหลอดหยดลงที่ตา
4. หยอดจมูก ใช้นิ้วมือปิดจมูกข้างหนึ่งแล้วหยดวัคซีนที่รูจมูกอีกข้างหนึ่ง เมื่อสัตว์สูดวัคซีนแล้วจึงปล่อยนิ้ว
5. แหวงปีก ใช้เข็มรูปส้อมจุ่มวัคซีนในขวดให้มิดเข็ม แหวงที่พังคืดของปีก (Wing Web) อย่าให้ถูกเส้นเลือด (ตาราง 3)

ตาราง 3 การให้วัคซีนป้องกันโรคระบาดของไก่พื้นเมือง

ชนิดวัคซีน	อายุไก่	วิธีใช้	ขนาดวัคซีน	ระยะคุ้มโรค
- นิวคาสเซิล	1 - 7 วัน	หยอดจมูก	1 - 2 หยด	ระยะสั้น ควรทำครั้งที่สองเมื่อไก่อายุ 21 วัน
- นิวคาสเซิล	21 วัน	หยอดจมูก	1 - 2 หยด	ควรทำวัคซีนนิวคาสเซิลชนิดแหวงปีกอีกครั้งเมื่อไก่อายุ 3 เดือน
- นิวคาสเซิล	3 เดือน	ใช้เข็มคู่แหวงปีก	1 ครั้ง	6 เดือน
- ฝีดาษไก่	7 วัน	ใช้เข็มคู่แหวงปีก	1 ครั้ง	1 ปี
- อหิวาต์ไก่	ตั้งแต่ 1 เดือน	ฉีดเข้ากล้ามเนื้อ	1 ซี.ซี.	3 เดือน ฉีดซ้ำทุก 3 เดือน
- หลอดลมอักเสบ	14 วัน	หยอดจมูก	1 - 2 หยด	3 เดือน ทำซ้ำทุก 3 เดือน ห้ามใช้วัคซีนนี้พร้อมกับวัคซีนนิวคาสเซิลควรใช้วัคซีนชนิดนี้ห่างกันไม่น้อยกว่า 1 สัปดาห์

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Copyright© by Chiang Mai University

All rights reserved

2.11 การจดบันทึกข้อมูล

การบันทึกข้อมูลต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการเลี้ยง เทคนิคต่างๆ ที่ช่วยให้การเลี้ยงมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น หรือบันทึกข้อมูลประจำวันจากการทำงาน เช่น จำนวนไก่ที่เลี้ยง อัตราการเจริญเติบโต การกินอาหาร อัตราการตาย หรือการให้ผลผลิตไข่ เป็นต้น จะเป็นประโยชน์แก่ผู้เลี้ยงทั้งสิ้น เพราะทำการบันทึกจะทำให้รู้ว่ามิอะไรเกิดขึ้นบ้าง มีรายรับ รายจ่ายเป็นอย่างไร เพราะถ้าไม่มีข้อมูลดังกล่าวแล้วก็จะไม่มีอะไรช่วยในการหาสาเหตุของความผิดพลาด หรือขาดข้อมูลที่จะช่วยในการทำงานดียิ่งขึ้น ซึ่งตัวอย่างข้อมูลที่ควรทราบและบันทึกไว้

ตัวอย่างแบบสรุปผลการเลี้ยงไก่พื้นเมือง

วันที่เริ่มเลี้ยง.....
 จำนวนที่เลี้ยง.....
 จำนวนที่ตาย - คัดออก.....
 จำนวนที่เหลือ.....
 อัตราการตาย (%).....
 วันที่จำหน่าย.....
 ระยะเวลาที่เลี้ยง.....วัน
 ระยะเวลาฟักไข่.....วัน
 ระยะเวลาทั้งสิ้น.....วัน
 ใช้อาหาร.....
 ชนิด.....จำนวน.....กิโลกรัม

ตาราง 4 แบบบันทึกประจำวันสัปดาห์

สัปดาห์.....จำนวนไก่.....พันธุ์.....เล้าที่.....				
วัน	วันที่	จำนวนอาหารที่ให้ กิโลกรัม	ไก่อตาย	การคำนวณ
อาทิตย์		+=		น้ำหนักเฉลี่ย =
จันทร์		+=		น้ำหนักมาตรฐาน =
อังคาร		+=		% การตาย =
พุธ		+=		% การตายสะสม =
พฤหัสบดี		+=		อัตราการเจริญเติบโต =
ศุกร์		+=		อัตราการแลกอาหาร =
เสาร์		+=		อาหารที่กินสะสม =
รวมสัปดาห์ =				
สะสม ถึงสัปดาห์ก่อน =				
สะสมถึงสัปดาห์ =				

ตัวอย่างแบบบันทึกประจำสัปดาห์สำหรับฝูงไก่ไข่

เล้าที่..... จำนวนไก่เลี้ยง.....ตัว
 อายุไก่.....สัปดาห์ จำนวนไก่ต้นสัปดาห์.....ตัว
 อายุการไข่.....สัปดาห์ จำนวนไก่ปลายสัปดาห์.....ตัว

ตาราง 5 แบบบันทึกประจำสัปดาห์สำหรับฝูงไก่ไข่

วัน	วันที่	จำนวนไข่ที่เก็บได้	ไข่ไม่ปกติ	ไก่ตาย	อาหารที่ให้
อาทิตย์		+ =			+ =
จันทร์		+ =			+ =
อังคาร		+ =			+ =
พุธ		+ =			+ =
พฤหัสบดี		+ =			+ =
ศุกร์		+ =			+ =
เสาร์		+ =			+ =
รวมสัปดาห์นี้ =					
สะสมถึงสัปดาห์ก่อน =					
สะสมถึงสัปดาห์นี้ =					

น้ำหนักไข่ทั้งหมด กิโลกรัม
 น้ำหนักไข่เฉลี่ย กิโลกรัม
 น้ำหนักเปลือกหอยที่ให้ กิโลกรัม
 น้ำหนักกรวดที่ให้ กิโลกรัม

ตัวอย่างแบบบันทึกประจำฝูงไก่สาว

วันเริ่มเลี้ยง..... เล้าที่.....

จำนวนเริ่มเลี้ยง.....ตัว ราคาอาหารที่ใช้.....บาท/ กิโลกรัม

ตาราง 6 แบบบันทึกประจำฝูงไก่สาว

การให้อาหาร									จำนวนไก่ตาย								
สัปดาห์	จ.	อ.	พ.	พฤ.	ศ.	ส.	อ.	รวม	จ.	อ.	พ.	พฤ.	ศ.	ส.	อ.	รวม	น้ำ หนัก เฉลี่ย
1																	
2																	
↓																	
17																	
18																	
รวมอาหารที่ให้									รวมจำนวนไก่ตาย								

2.12 แนวทางการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน

การอนุรักษ์ไก่พื้นเมืองโดยเกษตรกรรายย่อยเป็นการสนับสนุนส่งเสริมเกษตรกรเลี้ยงไก่ ต่อครัวเรือนมากขึ้น และเป็นผู้ได้ประโยชน์จากไก่โดยตรง ดังนั้นจึงขึ้นอยู่กับเราจะหาวิธีการ แบ่งปันผลประโยชน์ เพิ่มรายได้ให้เกษตรกร ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเหมาะสมได้อย่างไร วิธีหนึ่งที่คาดว่าจะได้ผล ก็คือการสนับสนุนส่งเสริมให้มีการจัดตั้งตลาดกลางไก่พื้นเมืองขึ้นทุกอำเภอ หรือทุกตำบล ๆ ละ 1 แห่ง เพื่อเป็นแหล่งซื้อขายแลกเปลี่ยนพันธุ์ คัดพันธุ์ ทดสอบพันธุ์ เผยแพร่ แลกเปลี่ยนความรู้ข่าวสารทั้งทางด้านวิชาการและข้อมูลด้านการตลาด ตลอดจนเป็นแหล่งจำหน่าย สินค้าเกษตรที่เกี่ยวข้อง จะเป็นการนำผลผลิตจากการอนุรักษ์ไก่ไปใช้ประโยชน์ในด้านเศรษฐกิจ เพิ่มรายได้ให้เกษตรกรผู้อนุรักษ์และพัฒนาโดยตรง คาดว่าในแต่ละปีจะมีไก่พื้นเมืองออกมาสู่ ตลาดมากกว่าปีละ 60 ล้านตัว เป็นมูลค่าประมาณ 5,000 ล้านบาทและจะเพิ่มขึ้นทุกๆ ปีเนื่องจากว่า ไก่พื้นเมืองถ้าหากมีการควบคุมจำนวนไก่เล็ก ไก่ใหญ่ ไก่สาวในแต่ละฟาร์มหรือครอบครัวของ เกษตรกรรายย่อยให้เหมาะสมแล้ว มีการจับขาย หรือบริโภคในครัวเรือน เมื่อถึงอายุและขนาดที่ ผู้บริโภคต้องการและจุดที่ให้ผลตอบแทนสูงสุด จะให้เกษตรกรได้ใช้ประโยชน์สูงสุด คือ แม้จะมี พ่อแม่ไก่ในจำนวนคงที่ แต่ถ้าจับขายหรือกินตัวที่โตเต็มที่แต่ไม่ไซ่แก่เต็มที่จะทำให้ลูกไก่รุ่นถัดมา และลูกไก่เล็กสามารถเติบโตขึ้นมาทดแทน เนื่องจากมีอาหารสมดุลกับปริมาณไก่ ทั้งนี้ เพราะ

เกษตรกรจะไม่ลงทุนซื้ออาหารที่เลี้ยงเนื้อไก่ หรือไก่ไข่ แต่จะเป็นเวลาอาจจะเช้าหรือเย็น นอนนั้น ก็หากินเองตามธรรมชาติ เช่น ผัก หญ้า เมล็ดธัญพืชต่างๆ แมลง ซึ่งก็จะถูกจำกัดด้วยพื้นที่รอบ บริเวณบ้าน ความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนประชากรไก่ต่อครอบครัวต่อเดือนจะเป็นสัดส่วนโดยตรง กับจำนวนไก่ที่ขาย กินหรือตาย

ตลาดไก่พื้นเมือง : โอกาสและความเป็นไปได้

ไก่พื้นเมืองพันธุ์แม่นับได้ว่าเป็นพันธุ์ไก่ที่ถูกจัดอันดับให้อยู่ในความนิยมของผู้บริโภคทั่วประเทศเป็นอันดับหนึ่ง รองลงมาก็เป็นลูกไก่ลูกผสมที่พ่อแม่พันธุ์พื้นเมือง แม่พันธุ์ทางชนิดต่างๆ และสุดท้ายเป็นไก่เนื้อ โตเร็ว ขนสีขาว ที่เลี้ยงเป็นการค้า และมีจำหน่ายทั่วไป ไก่พื้นเมืองที่จำหน่ายกันทุกวันนี้ ตลาดมีความต้องการตั้งที่มีขนาด 1.5 - 20 กิโลกรัม และผู้ที่บริโภคนิยมซื้อไก่รุ่นหนุ่มสาว โดยเฉพาะไก่สาวอายุพร้อมจะไข่หรือเริ่มไข่นั้น เป็นจุดป รารณาของผู้บริโภคของทุกประเทศในภูมิภาคเอเชีย เช่น ญี่ปุ่น จีน ไต้หวัน เกาหลี มาเลเซีย ฮองกง ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย แต่ก็ยังมีปัญหาอยู่ตรงที่ไก่ดังกล่าวมีจำหน่ายไม่แพร่หลาย ราคาแพง หาซื้อได้ยาก การตลาดไม่เป็นระบบ ขาดเทคโนโลยีการจัดการที่เหมาะสม และมีผู้เลี้ยงเป็นเชิงธุรกิจค่อนข้างจะน้อย

ตลาดไก่พื้นเมืองปัจจุบันส่วนใหญ่เป็นตลาดท้องถิ่น เป็นการซื้อขายกันอยู่ในหมู่บ้าน ชนบท โดยเฉพาะตลาดในตำบลและอำเภอ ทุกๆ เข้า จะมีเกษตรกรนำไก่พื้นเมืองใส่แข่งมาขาย หรือไม่มีก็มีคนกลางรวบรวมรับซื้อจากเกษตรกรโดยตรง แล้วส่งไปขายตลาดใหญ่ในจังหวัดและกรุงเทพฯ มีเกษตรกรในต่างจังหวัดจำนวนมากโดยเฉพาะเกษตรกรผู้นำในหมู่บ้านจะรวบรวมไก่พื้นเมืองให้ได้จำนวนมากพอสำหรับบรรทุกหนึ่งคันรถส่งกรุงเทพฯ เป็นครั้งคราว ส่วนใหญ่จะเป็นช่วงเทศกาล เช่น ตรุษจีน จะเห็นได้ว่า ระบบการตลาดของไก่พื้นเมืองเป็นตลาดสำหรับชาวชนบท และตลาดท้องถิ่น และเป็นการบริโภคภายในประเทศซึ่งก็เป็นวิธีที่ถูกเพราะเป็นการส่งเสริมให้การผลิตเองบริโภคเอง และให้ประชาชนในชนบทได้มีอาหารประเภทโปรตีนเพียงพอ

ดังนั้น แนวทางในการพัฒนาการผลิตไก่พื้นเมืองให้มีจำหน่ายสม่ำเสมอตลอดปี ในความคิดเห็นของผู้เขียนเห็นว่าควรจะมีการศึกษาและวิจัยในด้านการตลาดไก่พื้นเมือง โดยเฉพาะเพื่อเป็นสิ่งจูงใจให้เกษตรกรได้ผลิตอย่างต่อเนื่อง เป็นการเปลี่ยนแปลงระบบการผลิตจากการผลิตฤดูกาลมาเป็นการผลิตต่อเนื่องตลอดปี แม้ว่าจะผลิตจำนวน ไม่มากต่อครัวเรือน แต่ถ้าผลิตกันเป็นแสนๆ ครอบครัว ก็จะทำให้ผลผลิตรวมสูง พอเพียงกับการที่จะทำธุรกิจดำเนินการตลาดได้อย่างต่อเนื่อง ทำให้ผู้บริโภคหาซื้อได้ง่ายในราคาที่ยุติธรรมแนวโน้มนั้นที่เป็นไปได้ในปัจจุบัน คือ การเพิ่มผลผลิตไก่พื้นเมืองโดยการรวบรวมไก่พื้นเมืองส่งโรงเชือดไก่ที่มีอยู่ในปัจจุบัน เพื่อฆ่าและตัดแต่งและบรรจุหีบห่อเป็นสินค้าที่มีกระบวนการผลิตอย่างถูกต้องตามหลักอนามัยและเป็นสินค้าที่มีคุณภาพเหมาะที่จะส่งไปจำหน่ายตลาดภายในประเทศและต่างประเทศ เช่นเดียวกับไก่พันธุ์เนื้อในปัจจุบัน

เหตุผลที่เสนอให้มีการเปิดงานฆ่าแหละไก่พื้นเมือง เนื่องจากว่าเป็นการดูดซึมปริมาณไก่ออกสู่ตลาดอย่างสม่ำเสมอ ในขณะที่เดียวกันเมื่อเกษตรกรขายไก่ใหญ่ออกไปแล้วก็จะสามารถนำไก่เล็กเข้ามาเลี้ยงทดแทน หรือไม่ก็จะไม่ทำให้ไก่เล็ก และลูกไก่ที่มีอยู่เดิมได้มีโอกาสได้เจริญเติบโตขึ้นมาเป็นการผลิตต่อเนื่องตลอดปี ส่วนอีกประเด็นหนึ่ง คือ ผู้ผลิตส่วนใหญ่ 90 เปอร์เซ็นต์ ไม่มีความชำนาญด้านการตลาดเข้ามาช่วยผลักดันอีกทางหนึ่ง ซึ่งผู้ที่มีประสบการณ์เหล่านี้จะมีความชำนาญเป็นพิเศษสำหรับการฆ่า ฆ่าแหละ และบรรจุหีบห่อให้เหมาะสมกับความต้องการของตลาดทุกระดับชั้น ไม่ว่าจะเป็นตลาดภายในประเทศ หรือต่างประเทศ ดังนั้น จึงเห็นว่าแนวโน้มในด้านนี้มีความเป็นไปได้สูงกว่า 80 เปอร์เซ็นต์ (สุทธิพงศ์, 2553)

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

คทาขุทธ (2533) ได้ศึกษาการใช้เทคโนโลยีการเลี้ยงไก่พื้นเมืองของเกษตรกรในท้องถิ่นบ้านโนนสว่าง ตำบลลาดบัวขาว อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา พบว่าเกษตรกรส่วนมากเริ่มต้นเลี้ยงไก่พื้นเมืองโดยการขอและซื้อพันธุ์จากเพื่อนบ้าน ลักษณะการเลี้ยงส่วนมากมีเล้าให้ไก่อยู่ใต้น้ำคลองให้ไก่กิน แหล่งที่ให้ความรู้แก่เกษตรกรมากที่สุด คือ เจ้าหน้าที่จากมหาวิทยาลัยเกษตรกรรมนครราชสีมา สิ่งพิมพ์และโทรทัศน์ เทคโนโลยีการเลี้ยงไก่ที่เกษตรกรใช้มากที่สุดคือเทคโนโลยีเกี่ยวกับโรงเรือน รองลงมาคือ เทคโนโลยีเกี่ยวกับวิธีการเลี้ยง และการคัดเลือกพันธุ์ เทคโนโลยีทางด้านอาหารและการให้อาหารไก่ ส่วนเทคโนโลยีเกี่ยวกับโรคระบาด การป้องกันโรคด้วยวัคซีน เป็นเทคโนโลยีที่เกษตรกรใช้น้อยที่สุด

ชัชวาล (2546) ได้ศึกษาเรื่องการยอมรับเทคโนโลยีในการเลี้ยงไก่พื้นเมืองของเกษตรกรในโครงการผลิตและกระจายพันธุ์สัตว์ปีก จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า ปัญหาในการเลี้ยงไก่พื้นเมือง

1) ด้านระบบการเลี้ยง มีปัญหาในระดับมาก ได้แก่ ราคาอาหารและเวชภัณฑ์แพง ไก่มีโรคระบาด และพยาธิ ขาดความรู้ในเรื่องการป้องกันรักษาโรค ขาดความรู้วิธีการเลี้ยงและคัดพันธุ์ ไม่มีความรู้เรื่องการให้วัคซีน ขาดหลักวิชาการในการเลี้ยงไก่พื้นเมือง ขาดความรู้ในการรักษาโรคเบื้องต้นและ

2) ด้านที่ส่งผลต่อการเลี้ยงไก่ มีปัญหาในระดับมาก คือ ขาดแคลนเงินทุนที่ใช้เลี้ยงไก่

การยอมรับเทคโนโลยีการเลี้ยงไก่พื้นเมือง พบว่า เกษตรกรมีการยอมรับในระดับมาก ในเรื่องการคัดเลือกและการปรับปรุงพันธุ์ และมีการยอมรับน้อย ได้แก่ การสร้างและการรักษาความสะอาดโรงเรือน การจัดการเลี้ยงดูทั่วไป อาหารและการเลือกใช้วัสดุคืบแทน อาหารสัตว์ การจัดการฟักไข่ การป้องกันโรค การควบคุมโรค และการเก็บรักษาวัคซีนและอุปกรณ์ ผลการทดสอบสมมุติฐาน พบว่า เกษตรกรที่มีความแตกต่างกันในเรื่อง ระยะเวลาในการเลี้ยงไก่พื้นเมือง จำนวน

แรงงานในครัวเรือน การได้รับการฝึกอบรม รายได้จากการเลี้ยงไก่พื้นเมือง มีระดับการยอมรับเทคโนโลยีการเลี้ยงไก่พื้นเมืองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

เชิดชัยและคณะ (2541) ได้ศึกษาในเรื่องการเผยแพร่เทคโนโลยีการผลิตไก่พื้นเมืองและถูกพบพบว่า ด้านข้อมูลทั่วไป ในการเลี้ยงไก่พื้นเมืองของเกษตรกรมีเกษตรกรทั้งสมาชิกในโครงการร้อยละ 90 และไม่ใช่สมาชิกร้อยละ 10 เลี้ยงไก่พื้นเมืองในรอบปีที่ผ่านมา ส่วนมากเลี้ยงไก่อานานถึง 10 ปี สมาชิกในโครงการของทั้งสองหมู่บ้านมีจำนวนไก่พื้นเมืองมากกว่าไม่ใช่สมาชิกในโครงการ และส่วนมากมีพ่อพันธุ์เป็นของตนเอง เกษตรกรส่วนมากมีเล้าไก่พื้นเมืองสร้างอิสระจากบ้าน และอยู่ได้ถุนยุงข้าว มีรางน้ำและรางอาหาร ให้อาหารไก่อวันละ 2 ครั้ง โดยนิยมใช้ข้าวเปลือก ข้าวสาร และปลายข้าว ไก่พื้นเมืองวางไข่ต่อชุดเฉลี่ย 10.3 - 12 ฟอง และฟักออกเป็นตัวร้อยละ 70.8 - 81.7 ปัญหาที่สำคัญในการเลี้ยงไก่พื้นเมืองได้แก่ โรคระบาด หมด ไร และอาหารราคาแพง

พงษ์ศักดิ์และคณะ(2550) ได้ศึกษาเกี่ยวกับสภาพการเลี้ยงไก่พื้นเมืองและรังฟักไข่ในพื้นที่หมู่บ้านรอบศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อน อันเนื่องมาจากปัญหาที่พบในระหว่างฟักไข่ ในพื้นที่หมู่บ้านรอบศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา รวม 7 หมู่บ้าน สืบจากเกษตรกร 30 ราย ในระหว่างเดือนมีนาคม 2548 - กุมภาพันธ์ 2549 พบว่า ไก่ที่เลี้ยงเกือบทั้งหมดเป็นไก่พื้นเมืองสายพันธุ์ไก่อชน เกษตรกรส่วนใหญ่สร้างโรงเรือนสำหรับเลี้ยงไก่แยกจากตัวบ้านพักอาศัย (80%) ไก่อชอบเกาะกิ่งไม้ขนาดเฉลี่ย 3 เซนติเมตร เป็นคอนเกาะนอน วัสดุที่ใช้เป็นตัวรังฟักไข่มักเป็น สิ่งของที่เหลือใช้ในครัวเรือนและหาได้ง่ายในท้องถิ่น ที่ใช้มาก 3 อันดับแรก ได้แก่ เง้ง (56 %) ตะกร้าหรือกระบุง (24.8 %) และถังไม้ (9.6 %) ส่วนวัสดุรองรังใช้วัสดุที่หาได้ง่ายในท้องถิ่นเช่นกัน ที่ใช้มาก 3 อันดับแรก ได้แก่ ใบพืชสมุนไพร (41.9 %) ฟางข้าว (15.4 %) และเศษผ้า (13.9 %) มีใบพืชสมุนไพรที่เกษตรกรนำมาใช้หรือเคยนำมาใช้เป็นวัสดุรองรัง จำนวน 5 ชนิด ได้แก่ สะเดา ตะไคร้ ตะไคร้หอม แมงลักคา และไผ่ป่า ปัญหาที่พบในระหว่างแม่ไก่ฟักไข่ ได้แก่ ปรกติภายนอกดูกินเลือดไก่ แม่ไก่จืดไข่ แม่ไก่ทับไข่จนไข่แตก ไข่ตกจากรัง และแม่ไก่เข้าฟักไข่พร้อมกัน 2 ตัวในรังเดียวกัน เมื่อทราบข้อมูลและปัญหาที่พบระหว่างฟักไข่ จึงได้ทดลองประดิษฐ์รังฟักไข่ดินเผาต้นแบบขึ้น โดยใช้ดินเหนียวเป็นวัสดุทำตัวรัง ออกแบบรังเป็นรูปทรงถึงเบียร์ วางตามแนวนอน มีเส้นผ่านศูนย์กลางปากรัง 14 นิ้ว ตัวรังยาว 16 นิ้ว รองรังด้วยใบพืชสมุนไพรที่มีคุณสมบัติป้องกันปรกติภายนอกของไก่

ประภัสสร (2542) ได้ศึกษาเกี่ยวกับเทคโนโลยีที่จำเป็นในการพัฒนาการเลี้ยงไก่พื้นเมืองของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรผู้เลี้ยงไก่พื้นเมืองส่วนใหญ่มีความรู้ระดับมากด้านการเลี้ยงและการคัดเลือกพันธุ์อาหารและด้านโรคพยาธิและการรักษา เทคโนโลยีที่เกษตรกรนำไปปฏิบัติและเห็นว่า

จำเป็นในการเลี้ยงได้พื้นเมือง ได้แก่ เทคโนโลยีด้านการใช้พันธุ์ การปรับปรุงพันธุ์การคัดเลือกพันธุ์ โรงเรือน การให้น้ำ การป้องกันโรคและการกำจัดพยาธิ ปัญหาที่พบ เกษตรกรร้อยละ 83.6 มีปัญหา ด้านการป้องกันโรคและการรักษาโคพยาธิ ผลการพิสูจน์สมมติฐานพบว่า เกษตรกรที่มีสภาพ พื้นฐานและสภาพการผลิตไก่พื้นเมืองคืออายุ จำนวนไก่ พื้นเมืองที่ผลิตได้ ที่แตกต่างกันมีการนำ เทคโนโลยีไปปฏิบัติในการเลี้ยงไก่พื้นเมืองไม่แตกต่างกัน ส่วนเกษตรกรที่มีประสบการณ์ในการ เลี้ยงไก่พื้นเมืองแตกต่างกันมีการนำเทคโนโลยีไปปฏิบัติแตกต่างกันและเกษตรกรที่มีความรู้ในการ เลี้ยงไก่พื้นเมืองที่แตกต่างกัน มีการนำเทคโนโลยีไปปฏิบัติในการเลี้ยงไก่พื้นเมืองแตกต่างกัน อย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 จากผล การวิจัยมีข้อเสนอแนะบางประการคือ ควรมีการ อบรมเกษตรกรเกี่ยวกับการป้องกันโรคและการทำวัคซีน การคัดเลือกและการปรับปรุงพันธุ์ไก่ พื้นเมือง และการใช้อาหารสัตว์ที่มีในท้องถิ่น ควรมีการสนับสนุนในรูปแบบการรวมกลุ่ม และควร มีการศึกษาวิจัยเพิ่มเติมเกี่ยวกับด้านเทคโนโลยีการป้องกันโรค ตลอดจนส่งเสริมงานวิจัยการใช้ ประโยชน์จากวัตถุดิบอาหารสัตว์เพื่อลดต้นทุนการผลิตแก่เกษตรกร

ประภา (2544) ได้ศึกษาเรื่องวิจัยสถานภาพและการใช้เทคโนโลยีเพื่อการผลิตไก่พื้นเมือง ของเกษตรกร ระดับหมู่บ้าน อำเภอมอบิง จังหวัดราชบุรี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มี ความสัมพันธ์กับการใช้เทคโนโลยีเพื่อการผลิตไก่พื้นเมืองของเกษตรกร พบว่า อายุมีความสัมพันธ์ ในเชิงลบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 กับการใช้ความรู้/เทคโนโลยีด้านการสร้างคอกหรือ เล้าให้ไก่อยู่ การให้วัคซีนป้องกันโรค และการให้ยาถ่ายพยาธิ ส่วนระดับการศึกษา มีความสัมพันธ์ ในเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 กับการใช้ความรู้/เทคโนโลยี ด้านการสร้างคอก หรือเล้าให้ไก่อยู่ การให้วัคซีนป้องกันโรค และการให้ยาถ่ายพยาธิ และมีความสัมพันธ์ในเชิงบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 กับการให้ยาปฏิชีวนะเสริมในน้ำกับไก่ ส่วนจำนวนไก่ที่เลี้ยง มีความสัมพันธ์ในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 กับการกักให้ความอบอุ่นกับ ลูกไก่

สภาพการเลี้ยงและการใช้เทคโนโลยีในการเลี้ยงไก่พื้นเมือง พบว่า เกษตรกรเลี้ยงไก่ จำนวน 31-40 ตัว (เฉลี่ย 42.67 ± 20.85) ต่อครัวเรือน ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการเลี้ยงไก่ พื้นเมืองมานาน 1-5 ปี (เฉลี่ย 8.04 ± 7.26) ในการเลี้ยงไก่จะเลี้ยงแบบปล่อย โดยมีคอกหรือเล้าให้ ไก่อยู่แยกตากห่างจากบ้าน โดยทำความสะอาดคอกหรือเล้าเป็นครั้งคราวแล้วแต่โอกาสจะอำนวย โดยมีการโปรยอาหารจำพวกปลายข้าว/ข้าวโพดให้ไก่กิน รวมถึงมีการจัดหาน้ำใส่ภาชนะไว้ให้ไก่ กิน ลูกไก่ที่เกิดขึ้นจะปล่อยให้แม่ไก่ดูแลให้ความอบอุ่นเองโดยไม่ใช้เครื่องกก มีการจัดหาน้ำและ โปรยปลายข้าวเสริมให้ลูกไก่กินตั้งแต่เล็ก อายุประมาณ 1 - 5 วัน ส่วนด้านการป้องกันโรค เกษตรกรส่วนใหญ่ให้ยาปฏิชีวนะเสริมในน้ำและให้วัคซีนป้องกันโรคกับลูกไก่เป็นประจำ หากมี

ไก่เจ็บป่วยจะนิยมรักษาไก่โดยใช้ความรู้และประสบการณ์ที่ตนเองมีอยู่ มีบางส่วนเคยถ่ายพยาธิ และใช้สมุนไพร ยาพื้นบ้านในการรักษาและป้องกันโรคในไก่ เกษตรกรส่วนใหญ่ ได้รับทราบ ข้อมูลข่าวสาร ด้านการเลี้ยงไก่พื้นเมืองจากเพื่อนบ้าน มีส่วนน้อยที่รับทราบข้อมูลข่าวสารจาก รายการวิทยุ โทรทัศน์ มีเกษตรกรบางส่วนเคยเข้ารับการฝึกอบรมในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับไก่พื้นเมือง อาทิเช่น การดูแลโรคไก่ชน การเลี้ยงไก่พื้นเมือง โรคของไก่ เป็นต้น ส่วนใหญ่ไม่เป็นสมาชิกกลุ่ม หรือชมรมที่เกี่ยวข้องกับการเลี้ยงไก่พื้นเมือง

ในด้านปัญหาพบว่า ปัญหาที่พบบ่อยที่สุด คือ ปัญหาด้านโรคพยาธิและการป้องกันโรค รองลงมาคือปัญหาด้านการจัดการเลี้ยงดู การผสมและคัดเลือกพันธุ์ โรงเรือนเงินทุน และการจัดจำหน่าย ส่วนปัญหาที่เกษตรกรพบน้อยที่สุดคือปัญหาด้านอาหารและการให้อาหาร

สันติสุข และคณะ (2541) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ การคัดเลือกและปรับปรุงพันธุ์ไก่พื้นเมืองที่ สร้างภูมิคุ้มกันตอบสนองต่อโรคนิวคาสเซิล โดยคัดเลือกพ่อพันธุ์ไก่พื้นเมือง จำนวน 40 ตัว และ แม่พันธุ์ 200 ตัว จัดพ่อพันธุ์เป็น 40 สายๆ ละ 1 ตัว พ่อพันธุ์แต่ละสายผสมกับแม่พันธุ์ 5 ตัว ด้วยวิธี ผสมเทียม คัดเลือกลูกไก่ที่เกิดมาโดยดูบันทึกของครอบครัว (Family Selection) ที่มีค่าการสร้าง ภูมิคุ้มกันตอบสนองต่อโรคนิวคาสเซิลสูง (โดยวิธี ELISA) ไว้ทำพันธุ์ในรุ่นต่อไป ผลการ ทดลอง พบว่า การสร้างภูมิคุ้มกันโรคนิวคาสเซิลในไก่พื้นเมืองเพศผู้และเพศเมียไม่แตกต่างกันทาง สถิติ ($P>0.05$) การคัดเลือกและการปรับปรุงพันธุ์ไก่พื้นเมือง จำนวน 3 ชั่วอายุ พบว่า มีระดับ ภูมิคุ้มกันเมื่อให้วัคซีนนิวคาสเซิลเพิ่มขึ้น 3 เท่าตัว ค่าอัตราพันธุกรรมในการสร้างภูมิคุ้มกันโรคนิว คาสเซิลเท่ากับ 0.24 ± 0.18 การประมาณคุณค่าการผสมพันธุ์ของไก่ที่ได้รับการคัดเลือก และ ปรับปรุงพันธุ์ พบว่ามีการเปลี่ยนแปลงทางพันธุกรรม ซึ่งวัดด้วยค่าความคลาดเคลื่อนเพิ่มขึ้น 0.16

แสงธิดาและคณะ (2548) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตไก่พื้นเมือง โดยผู้ ฟักไข่ รวมทั้งการให้และไม่ให้อาหารไก่ไข่ พบว่าผลของการใช้ผู้ฟักเทียบกับการให้แม่ไก่ฟักไข่ และผลของการเลี้ยงโดยขังไก่ไว้ในคอกให้ได้รับอาหารไก่ไข่สำเร็จรูปเปรียบเทียบกับการปล่อยให้ ไก่หาอาหารเองตามธรรมชาติ เสริมด้วยรำและปลายข้าว ได้ทำการศึกษาในฟาร์มเกษตรกรจำนวน 14 ราย โดยมี 2 รายใช้ผู้ฟักไฟฟ้า ในขณะที่รายอื่นปล่อยให้แม่ไก่ฟักไข่เองตามธรรมชาติ จากการ รวบรวมข้อมูล 1 ปี ปรากฏว่า การฟักด้วยผู้ฟักมีลูกไก่เกิดเฉลี่ย 6.3 ตัว/ชุดหรือเท่ากับมีอัตราการฟัก ออกเป็นตัว 56.2 เปอร์เซ็นต์ ของไข่ฟักทั้งหมด โดยเป็นไข่ไม่มีเชื้อและเชื้อตายรวมกับไข่ตายโคม เท่ากับ 9.9 และ 34.1 เปอร์เซ็นต์ ตามลำดับ เมื่อเปรียบเทียบกับการให้แม่ไก่ฟัก ปรากฏว่า ในการใช้ ผู้ฟักใช้เวลาในแต่ละรอบการผลิตลดลง 20 วัน (24 vs. 44 วัน) ด้วยเหตุนี้ใน 1 ปี โดยเฉลี่ยแม่ไก่แต่ละ ตัวจะสามารถผลิตลูกได้เพิ่มขึ้นจาก 8.4 เป็น 15.0 ชุด คิดเป็นจำนวนลูกไก่ที่เพิ่มขึ้นปีละ 31 ตัว ต่อแม่ หรือเท่ากับเพิ่มขึ้น 48 เปอร์เซ็นต์ ดังนั้นจึงควรส่งเสริมให้มีการใช้ผู้ฟักอย่างมีประสิทธิภาพ

เพิ่มขึ้น สำหรับการให้อาหารไก่ไข่มีผลทำให้จำนวนไข่และลูกไก่ที่เกิดต่อชุดมากกว่า (11.5 vs. 10.6 ฟอง/ชุด และ 6.4 vs. 5.7 ตัว/ชุด) รวมทั้งยังใช้เวลาระหว่างรอบการให้ไข่ (ช่วงจับแม่ไก่จุ่มน้ำผสมพันธุ์ จนถึงวางไข่รอบใหม่) น้อยกว่าการปล่อยให้หาอาหารเองตามธรรมชาติซึ่งเสริมเฉพาะปลายข้าวและรำอย่างมีนัยสำคัญ (7.2 vs. 8.3 วันเมื่อนับจากหยุดจุ่มน้ำ หรือ 12.9 vs. 13.7 วันเมื่อนับจากลูกไก่เกิด ตามลำดับ) ผลผลิตลูกไก่ที่ได้ต่อปีจึงเพิ่มขึ้นจาก 85.5 เป็น 96.0 ตัวต่อแม่ โดยการสูญเสียน้ำหนักตัวของแม่ไก่ในระหว่างการให้ไข่และน้ำหนักไข่ส่วนใหญ่ของทั้ง 2 กลุ่มไม่แตกต่างกัน อย่างไรก็ตามพบว่า การเลี้ยงด้วยอาหารไก่ไข่ ทำให้ต้นทุนการผลิตลูกไก่เฉลี่ยเมื่อคำนวณเฉพาะค่าอาหารเพิ่มขึ้นจาก 0.77 เป็น 2.78 บาทต่อตัว แสดงว่าการปล่อยให้ไก่คุ้ยเขี่ยอาหารกินเองแล้วเสริมด้วยอาหารพื้นบ้านเป็นวิธีที่ประหยัดต้นทุนการผลิตได้ดีที่สุด

แสงธิดา (2549) ได้ศึกษาในเรื่อง การเพิ่มสมรรถภาพการผลิตไข่และการฟักออกของแม่ไก่พื้นเมืองภายใต้สภาพการจัดการของเกษตรกรรายย่อยพบว่า การใช้ตู้ฟักจะทำให้ได้จำนวนรอบ (ชุด) ต่อปี มากกว่าแม่ไก่ฟักไข่เองตามธรรมชาติ เนื่องจากแม่ไก่ฟักไข่อย่างเดียวโดยไม่เสียเวลาฟัก (21 วัน) ดังนั้นคิดเป็นจำนวนไข่และจำนวนลูกไก่ที่เกิดต่อปี การใช้ตู้ฟักยังให้ผลผลิตมากกว่าใช้แม่ไก่ฟักไข่เอง (167.9 เปรียบเทียบกับ 81.8 ฟองต่อปี และ 94.0 เปรียบเทียบกับ 63.0 ตัวต่อปี ตามลำดับ) นอกจากนี้การเพิ่มจำนวนรอบของการวางไข่และจำนวนลูกไก่ที่ฟักออกต่อปี ยังสามารถทำได้โดยการจับแม่ไก่จุ่มน้ำเย็นให้เปียกชุ่มวันละ 2 ครั้งเป็นเวลาประมาณ 5 - 6 วัน เพราะสามารถช่วยลดพฤติกรรมกรออยากเลี้ยงลูก หรืออยากฟักไข่ได้ ทำให้แม่ไก่กลับมาให้ไข่รอบใหม่เร็วขึ้น (12-13 วัน นับจากวันที่ลูกไก่เกิดจนถึงวางไข่รอบใหม่) แต่ในช่วงที่จับแม่ไก่จุ่มน้ำนี้เกษตรกรต้องขังแม่ไก่ไว้ เพื่อไม่ให้วิ่งไปหาลูกมิฉะนั้นจะไม่สามารถลดพฤติกรรมดังกล่าวได้ ผลที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ทั้งในแง่ของการจับแม่ไก่จุ่มน้ำ และการใช้ตู้ฟักเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตไข่และลูกไก่พื้นเมือง จึงควรส่งเสริมให้เกษตรกรใช้เทคนิคดังกล่าวไปใช้แพร่หลายยิ่งขึ้นและควรฝึกหัดให้เกษตรกรมีความรู้และให้ความเอาใจใส่กับการใช้ตู้ฟักมากขึ้นเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตให้ดียิ่งขึ้น

สมใจและคณะ (2532) ได้กล่าวถึงแนวทางการพัฒนาระบบการเลี้ยงไก่พื้นเมืองในระดับเกษตรกรรายย่อย ผลการวิจัยชี้ชัดว่า สภาพการเลี้ยงไก่ของเกษตรกรในชนบทค่อนข้างจะมีความสอดคล้องเหมาะสมดีแล้วกับวัตถุประสงค์ในการเลี้ยงของเกษตรกรต่างๆ ที่เกษตรกรมี อยู่รวมทั้งวิถีชีวิตและความเชื่อของเกษตรกร ดังนั้นความพยายามที่จะเปลี่ยนแปลงหรือผลักดันให้เกษตรกรเข้าสู่วิถีการเลี้ยงแบบสมัยใหม่ที่ปรับปรุงให้มีการให้อาหารดี การสุขาภิบาลดี และการป้องกันโรค ในความเป็นจริงนั้นทำได้ยาก อาจมีภาพพจน์ของการพัฒนาการเลี้ยงไก่พื้นเมืองแบบในลักษณะใดก็ตาม จำเป็นต้องตรงกับภาพที่เกษตรกรเองต้องการด้วย ดังนั้นการพัฒนาหรือส่งเสริมงานไก่

พื้นเมือง จึงจำเป็นที่จะต้องกำหนดกลุ่มเป้าหมายที่ชัดเจนและมีความเข้าใจลักษณะและเงื่อนไขของกลุ่มเป้าหมายเป็นอย่างดีด้วย

ศุชน (2534) ได้ศึกษาในเรื่องการเพิ่มผลผลิตไก่พื้นเมือง พบว่า การให้อาหารที่มีโปรตีนตั้งแต่ร้อยละ 10 ขึ้นไป ทั้งที่ไข่และ ไม่ใช้หัวอาหารโปรตีนผสมร่วมกับข้าวเปลือกบดและรำละเอียดแก่แม่ไก่และพ่อไก่พื้นเมือง ไม่มีผลเสียต่อสมรรถภาพการผลิตไข่และสมรรถภาพการสืบพันธุ์ แต่การที่ไม่ใช้หัวอาหารโปรตีนคงใช้เฉพาะข้าวเปลือกบดและรำละเอียดอย่างละครึ่งเป็นแหล่งโปรตีนและพลังงานในสูตรอาหาร มีผลทำให้ปริมาณอาหารที่กินได้ของพ่อแม่ไก่ลดลง ซึ่งอาจเนื่องจากอาหารมีความน่ากินน้อย ส่งผลให้พ่อพันธุ์ไม่มีการเพิ่มน้ำหนักตัว เกษตรกรที่สามารถหาแหล่งอาหารโปรตีนชนิดอื่น เช่น เมล็ดถั่วเหลืองต้มหรือกากถั่วเหลือง ปลาป่นหรือเศษเนื้อป่น เป็นต้น มาเสริมในสูตรอาหารที่ใช้ข้าวเปลือกบดและรำละเอียดบ้างเล็กน้อย หลังจากแม่ไก่ฟักไข่ออกเป็นตัวแล้ว สามารถจับแม่ไก่ไปจุ่มน้ำให้เปียกชุ่มจนถึงผิวหนังโดยใช้เวลา 4 - 6 วันแม่ไก่ก็จะลดหรือหมดพฤติกรรมการอยากฟักไข่หรืออยากเลี้ยงลูกได้ และหลังจากนั้นเป็นเวลาอีก 12 - 24 วัน แม่ไก่จึงให้ไข่ในชุดถัดไปมากกว่า 2 - 3 เท่าในการเลี้ยงแบบทั่วไปของเกษตรกร โดยไม่พบความแตกต่างจากผลของการใช้โปรตีนในระดับต่างๆ ในอาหารไก่แม่พันธุ์

ศุชนและคณะ (2548) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตไก่พื้นเมือง โดยเปรียบเทียบ การเลี้ยงและให้อาหาร 2 แบบใน 2 พื้นที่ โดยการศึกษาผลของการให้อาหารสำเร็จรูปไก่ไข่แก่พ่อและแม่ไก่พื้นเมืองที่เลี้ยงขังแล้วเปรียบเทียบกับการเลี้ยงปล่อยเสริมด้วยปลายข้าวผสมรำได้กระทำใน 2 พื้นที่ คือ อ.แจ้ห่ม จ.ลำปาง และ อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่ ตามแผนการทดลองแบบ 2*2 Factorial arrangement in CRD โดยคัดเลือกเกษตรกรเข้าร่วม โครงการจำนวน 6 และ 8 ราย ตามลำดับ แต่ละพื้นที่แบ่งเกษตรกรออกเป็น 2 กลุ่มกลุ่มแรกเลี้ยงพ่อแม่ไก่แบบขังแล้วและให้อาหารไก่ไข่ที่มีขายเป็นการค้า ส่วนกลุ่มที่สอง ปล่อยให้หาอาหารเองและให้เฉพาะปลายข้าวผสมรำเสริมลูกไก่ทั้ง 2 กลุ่มจะถูกแยกจากแม่ทันทีหลังเกิด แล้วจับแม่ไก่ไปจุ่มน้ำเย็นให้เปียกชุ่มถึงผิวหนัง เข้าเย็นทุกวันเพื่อรอการผสมพันธุ์และรอการวางไข่รอบ (ชุด) ใหม่ เมื่อเฉลี่ยจากทั้ง 2 พื้นที่ ไม่ปรากฏว่าวิธีการให้อาหารที่ต่างกัน มีผลทำให้สมรรถภาพการผลิตแตกต่างกัน ยกเว้นระยะเวลาที่แม่ไก่จะให้ไข่ชุดใหม่เร็วขึ้นและมีการสูญเสียน้ำหนักตัวน้อยลงอย่างมีนัยสำคัญในกลุ่มที่ให้อาหารไก่ไข่ (12.0 vs. 13.0 วันเมื่อนับจากลูกไก่เกิด ตามลำดับ) โดยทั้ง 2 กลุ่มใช้เวลาจุ่มน้ำเฉลี่ย 5.6 วันแม่ไก่จึงยอมให้พ่อพันธุ์ผสม แล้วเว้นระยะไปอีกเฉลี่ย 6.8 วันจึงให้ไข่ชุดใหม่ ฉะนั้นในแต่ละรอบการผลิตลูกไก่จะใช้เวลารวมทั้งสิ้นประมาณ 44 วันหรือเท่ากับ 8.2 ชุด/ปี ซึ่งมากกว่าการเลี้ยงของเกษตรกรโดยทั่วไป 2 - 3 เท่า อย่างไรก็ตามเมื่อคิดเป็นจำนวนลูกไก่ที่เกิดใน 1 ปี พบว่า การให้อาหารไก่ไข่ช่วยให้ได้ลูกไก่อมากกว่าการเสริมเฉพาะปลายข้าวผสมรำอย่างมีนัยสำคัญ (66.3 vs 58.5 ตัว) แต่

เนื่องจากวิธีแรกต้องเสียค่าอาหารมากกว่า จึงมีแนวโน้มว่าได้กำไรน้อยกว่าวิธีหลัง นอกจากนี้ผลจากการทดลองยังได้แสดงให้เห็นว่า การนำแม่ไก่ไปจุ่มน้ำหลังแยกลูกจะทำให้ได้จำนวนลูกไก่มากกว่าการเลี้ยงโดยทั่วไป 2 - 3 เท่า จึงควรส่งเสริมให้เกษตรกรนำไปปฏิบัติอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรม เมื่อเปรียบเทียบระหว่างพื้นที่ โดยเฉลี่ยข้อมูลจากทั้งการไม่ให้และให้อาหารไก่ไข่ พบว่า ไก่พื้นเมืองใน จ. ลำปางมีน้ำหนักตัวมากกว่า ให้ไข่ฟองใหญ่กว่า ได้จำนวนลูกไก่มากกว่า และลูกไก่แรกเกิดมีน้ำหนักตัวสูงกว่าใน จ. เชียงใหม่ และแม้ว่าแม่ไก่ใน จ. ลำปางจะมีการสูญเสียน้ำหนักตัวในระหว่างการฟักไข่มากกว่า รวมทั้งใช้ระยะเวลาในการกลับมาให้ไข่รอบใหม่นานกว่า จึงเป็นเหตุให้มีแนวโน้มต้องเสียค่าใช้จ่ายในการให้อาหารสูงกว่า แต่เมื่อคิดเป็นรายได้และผลกำไรจากการขายลูกไก่ตลอด 1 ปีแล้ว ก็มีแนวโน้มว่าได้มากกว่าใน จ. เชียงใหม่

วชิระ (253 2) ได้ศึกษาเรื่องการใช้ความรู้และเทคโนโลยีในการผลิตไก่พื้นเมืองของเกษตรกร ในจังหวัดเพชรบุรี พบว่า เกษตรกรผู้เลี้ยงไก่พื้นเมืองมีอายุเฉลี่ย 40 ปี ส่วนใหญ่จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เลี้ยงไก่พื้นเมืองเพื่อบริโภคหรือจำหน่าย มีความสนใจจะเข้ารับการศึกษาเพิ่ม มีรายได้เฉลี่ย 36,000 บาท ต่อครัวเรือนต่อปี โดยมีรายได้จากการจำหน่ายไก่พื้นเมืองเฉลี่ย 800 บาท ต่อครัวเรือนต่อปี เลี้ยงไก่พื้นเมืองเฉลี่ย 20 ตัวต่อครัวเรือน และ เกษตรกรส่วนมากไม่สร้างเล้าไก่ ส่วนเกษตรกรที่สร้างเล้าไก่อันนั้นส่วนใหญ่ ได้นำความรู้และเทคโนโลยีเรื่องโรงเรือน น้ำ และการให้น้ำไปปฏิบัติ ไม่สนใจที่จะใช้พ่อพันธุ์ที่ได้รับการปรับปรุงพันธุ์อย่างดีจากต่างประเทศ นอกจากนี้ยังพบว่า ไม่มีการสับเปลี่ยนพ่อพันธุ์หรือแม่พันธุ์เพื่อป้องกันการผสมเลือดชิดแต่ให้ความสำคัญในเรื่องอัตราส่วนระหว่างพ่อพันธุ์กับแม่พันธุ์และการคัดเลือกไก่ไว้ทำพันธุ์สำหรับป้องกันโรค และการกำจัดพยาธิ พบว่าส่วนใหญ่ไม่ทำวัคซีนป้องกันโรคระบาดที่สำคัญ 4 ชนิด รวมทั้งการถ่ายพยาธิด้วย เกษตรกรได้รับข้อมูลข่าวสารจากเพื่อนบ้าน บุตรหลาน ญาติพี่น้องมากที่สุด ในขณะที่ได้รับจากหน่วยงาน หรือจากเจ้าหน้าที่ของทางราชการน้อยที่สุด และให้ความเชื่อถือเพื่อนบ้าน บุตรหลาน ญาติพี่น้องมากที่สุดเช่นกัน แต่ให้ความเชื่อถือสื่อมวลชนน้อยที่สุด แหล่งข้อมูลข่าวสารทุกแหล่งมีส่วนในการตัดสินใจค่อนข้างน้อยด้านความสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพพื้นฐานบางประการของเกษตรกรกับการใช้ความรู้และเทคโนโลยีการผลิตไก่พื้นเมือง พบว่า อายุ รายได้ จากการจำหน่ายไก่พื้นเมือง กับการศึกษา และปริมาณไก่พื้นเมืองที่เลี้ยงไว้มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 กับความรู้และเทคโนโลยี ปัญหาที่เกษตรกรประสบมากที่สุดคือ แหล่งข้อมูลข่าวสาร รองลงมาคือ การป้องกันโรคและการกำจัดพยาธิ เกษตรกรเสนอแนะว่าเจ้าหน้าที่ทางราชการควรออกไปให้ความรู้บ่อย ๆ อย่างต่อเนื่อง

อาวุธ (2522) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการผลิตสัตว์กระเพาะเดี่ยวในหมู่บ้านของอำเภอกำแพงแสน พบว่า เกษตรกรรายย่อยมีการเลี้ยงไก่สูงถึง 98% เฉลี่ยครอบครัวละ 22 ตัว ไก่ที่เลี้ยงทั้งหมดเป็นไก่

พื้นเมือง วิธีการเลี้ยงเป็นแบบปล่อยให้หากินเองตามลานบ้าน โรงเรือน ส่วนใหญ่ ได้แก่ ใต้ถุนบ้าน และขุ้งฉาง ไม้พื้นเมือง ตัวผู้และตัวเมีย เมื่ออายุ 6 เดือนจะมีน้ำหนักตัว 1.78 กิโลกรัม และ 1.24 กิโลกรัม เมื่ออายุ 1 ปี น้ำหนักประมาณ 2.85 กิโลกรัม และ 1.98 กิโลกรัม ตามลำดับ

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved